Un nou bestseller semnat de autorul romanului *Cititorul din peșteră*

Raftul Denisei

RUI ZINK

INSTALAREA FRICII

ROMAN

HUMANITAS fiction
ebook

Raftul Denisei

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Volum apărut cu sprijinul acordat de

GOVERNO DE PORTUGAL

SECRETÁRIO DE ESTADO DA CULTURA

Direção-Geral do Livro, dos Arquivos e das Bibliotecas

RUI ZINK

Instalarea fricii

Traducere din portugheză de
MICAELA GHIȚESCU

HUMANITAS
fiction

I.
VIZITATORII

Când regele de fildeș era în pericol,
Ce mai contau carnea și oasele
Surorilor, mamelor, copiilor?

Ricardo Reis[1]

1 „Jucătorii de șah“, în Fernando Pessoa, *Opera poetică,* traducere de Dinu Flămând, Humanitas Fiction, București, 2011, p. 213. (N. tr.)

Femeia e în pielea goală, pentru ce are de făcut în clipa aceea îi este mai ușor așa – când sună la ușă.

Femeia e tulburată. Nemișcată: căprioară încremenită în lumina farurilor pe șosea. Inima îi bate mai tare. Femeia se gândește. Sau încearcă să se gândească.

Sună din nou. Primul lucru care-i dă prin gând femeii e că trebuie să se încalțe. Nu să se îmbrace; să se încalțe. Stupid? Asta e. Omul nu știe niciodată cum reacționează. Și tot în pielea goală, și tot desculță, se duce la ușă să tragă cu urechea.

Femeia nu știe ce să facă. O fi cineva cu reclame? Un vecin? Poștașul? Mai rău: or fi *ei*?

Copilul. Femeia se duce după el în cameră, îl trezește, îi pune degetul pe buze. *Sst, scumpule, trebuie să taci din gură. Crezi că ai să poți? Cum am mai făcut și în celelalte dăți.*

Femeia zâmbește văzând consimțământul copilului atât de ascultător și-i spune să se ascundă în baie. Și, mai ales, să nu facă zgomot. Femeia aproape că se pierde într-o efuziune de tandrețe, dar nu e momentul acum. Sună iar. După ce s-a asigurat că băiatul s-a ascuns și că nu va face zgomot, femeia ezită și ia un levier pe care îl sprijină de ușa dublă. Pe urmă se duce în vârful picioarelor la bucătărie,

găsește un halat și un șorț, își pune halatul și leagă șorțul deasupra. Pe urmă își dă seama că e prea mult și scoate șorțul. Din nou soneria, de astă dată mai insistentă. Femeia e gata să deschidă. Își dă seama că este desculță. Sună iar. Femeia dă fuga să-și pună niște papuci și pândește prin vizor.

Încă mai spera că erau jos, dar nu, urcaseră deja. Cineva le-a deschis ușa imobilului. Sau or fi avut vreun șperaclu cu care descuie ușile dinspre stradă? Orice e posibil în vremurile astea. Lumea s-a întors cu susu-n jos. Și nu pentru că i-ar arde de prostii. Lumea e cu susu-n jos pentru că e cu susu-n jos.

Soneria, din nou. Cineva bate cu nodurile degetelor în ușă. Ca și cum nodurile degetelor ar spune:

Deschide, știm că ești acasă, orice vei spune poate fi folosit împotriva dumitale…

În pragul ușii, doi bărbați. Unul în costum și cravată, elegant, zvelt, cu nas și buze fine, cu o geantă diplomat în mână. Celălalt mai bondoc, cu o mutră respingătoare, cu salopetă și cu o trusă de scule ținută de un braț de fier.

— S-scuzați, eram la mașina de spălat, n-am auzit…

De cum a spus asta, femeia a și înțeles că nu era o minciună bună. Din bucătărie nu se auzea nici un zgomot de la mașina de spălat.

Bărbații se uită la femeie ca și cum nu s-ar uita la femeie.

Ciudat. Bărbații nu au un aer amenințător. Dimpotrivă. Cel în costum chiar pare vorbăreț; celălalt, da, e mai necioplit, greoi, absent.

— Bună ziua, dragă d-oamnă, spune cel în costum, cu aerul său vorbăreț. Am venit să instalăm frica.

— F-frica?…

Cel în costum își ia un aer de mirare retorică:

— Nu ați fost anunțată?

Bărbatul ridică din sprâncene a mirare.

Femeia își mușcă buzele:

— Trebuie azi neapărat? Pentru că voiam să…

Vorbărețul la costum, deși circumspect, e ferm:

— Doamnă, progresul nu așteaptă. E spre binele țării.

— Înțeleg. Numai că nu eram pre…

Bărbatul în costum are un aer dezamăgit:
— Doar n-o să-mi spuneți că vă opuneți binelui țării.
— Eu…
— Sau progresului.
— …
— Sau fricii.
Femeia își mușcă buzele:
— Nu. Sigur că nu…

Femeia ar fi trebuit să înțeleagă încă de la început că bărbatul la costum, elegant și vorbăreț, nu va ceda. Și nu, nu cedează:

— Știți că instalarea fricii e un obiectiv patriotic. Directiva nr. 359/13. Hotărârea 8: „Toate familiile trebuie să aibă frica instalată în termen de 120 de zile“. Cunoașteți hotărârea, nu-i așa?

— Păi…

— Și directiva?

— Da…

— E importantă. O hotărâre memorabilă. Crucială pentru buna funcționare. Este crucial pentru binele tuturor ca instalarea fricii să se facă din timp și metodic, iar termenele să fie respectate.

Femeia, tic nervos, își netezește părul cu degetele. Unii ar vedea asta ca pe un gest de seducție sau ca manifestare subconștientă a interesului erotic feminin. Nu neapărat.

Bărbatul elegant și, după cum se vede, bun vorbitor continuă:

— Înțelegeți, nu-i așa?

— Păi…

Bărbatul zâmbește. Deși încă tânăr, știe să fie paternalist:

— Spuneți că înțelegeți, dragă doamnă.

— Vreți ca eu?...

Bărbatul ridică din umeri:

— Protocolul.

Femeia își strânge părul între degetul arătător și cel mare:

— Păi... Sigur...

Celălalt, tehnicianul urâcios, pare să înainteze. Poate că nici nu s-a urnit din loc, încă nu au trecut de pragul ușii, dar dă senzația că înaintează. Masa acestui om e o amenințare tăcută.

Elegantul bun vorbitor ridică din umeri. Cel puțin pare să-și strângă umerii. Un gest subtil, aproape imperceptibil. Ori subtila sugerare a unui gest care nu are nevoie de concretizare ca să se concretizeze:

— Vedeți cine decide, dragă doamnă... e spus explicit în protocol. Cetățeanul care, la a treia încercare, nu confirmă că a înțeles instrucțiunile poate și trebuie (subliniez pe *trebuie*, ca să vă dați seama că n-avem nimic personal cu dumneavoastră) să devină obiectul cuvenitei admonestări fizice, la alegere dintre cele prevăzute prin lege, conform deciziei echipei de instalare.

Celălalt are un rictus sinistru, ca o semilună cu colțurile în sus. Se scarpină la vintre. Să fie un mesaj subliminal, explicit, ori doar, pur și simplu, lipsă de educație? În comparație cu acest bădăran, vorbitorul e tot numai temenele.

Însă nu mai puțin neliniștitor:

— Înțelegeți. Înțelegeți, nu-i așa? Noi îndeplinim doar niște ordine. Sigur că înțelegeți. Instalarea fricii e spre binele dumneavoastră. Spre binele tuturor. Înțelegeți asta, nu-i așa?

Femeia consimte. Ce altceva poate să facă? Ce altceva poate să facă decât să consimtă?

Bunul vorbitor șoptește, contrar regulilor unui sufleor confruntat cu o divă uitucă:

— Spuneți că da, dragă doamnă.

— D-da…

Fața bunului vorbitor se destinde, e parcă ușurat.

— Foarte bine, dragă doamnă. Atunci înseamnă că putem intra.

Femeia pare să nu priceapă. E normal. Bunul vorbitor zâmbește. Femeia se gândește, la asta se gândesc întotdeauna: oare dacă nu le-aș da voie, tot ar putea să intre?

Oi fi comis vreo eroare fatală? par să spună ochii femeii.

Bunul vorbitor zâmbește. Întotdeauna adoră partea asta. Îndoiala. Se gândesc. Se gândesc întotdeauna.

Să se gândească.

Înainte ca femeia să apuce să spună ceva, bărbații intră. Bunul vorbitor își șterge pantofii de preș. Celălalt, nici gând.

Ca niște noi proprietari, examinează încăperea. Cel puțin par să examineze încăperea. Noii proprietari.

Femeia se uită la ei.

— V-vreți să vă arăt și restul casei?

Bărbații o examinează pe femeie. S-a bâlbâit, s-a împotmolit la „v-vreți". Aproape că zâmbesc, complici. Femeia trebuie să gândească: o fi doar o impresie de-a mea, sau e ceva batjocoritor pe chipul lor? Probabil că da, trebuie să gândească. Posibil că nu, o fi doar o impresie de-a ei, trebuie să gândească de asemenea.

Celor doi bărbați le place ce se întâmplă. Nimic nu-i mai relaxant decât să știi că oamenii gândesc ceea ce trebuie să gândească.

Femeia înghite în sec, își drege glasul:

— Vreți să vă duceți în vreo cameră anume?

Bărbații o examinează un timp. Se vede bine că femeia nu știe exact ce au de gând să facă.

Bunul vorbitor întrerupe, în cele din urmă, tensiunea:

— Nu e nevoie, doamnă. Cel puțin nu acum. Încăperea asta e foarte bună. Știți că în zilele noastre nu mai e

nevoie să o facem în dormitoare. Camera de zi e foarte bună. Dar poate o să fie nevoie să ne folosim de baie.

Femeia face ochii mari.

— E defectă, spune foarte repede. Instalatorul a promis că vine azi…

Bunul vorbitor e înțelegător:

— Puteți să-l așteptați mult și bine. Cu instalatorii ăștia nu se știe niciodată… Nu au etica noastră. Simțul răspunderii.

Nu observă că femeia pare ușurată. Sunt prea ocupați să ocupe teritoriul.

Bunul vorbitor i se adresează colegului său:

— Păi atunci, perfect. Sousa, haide să începem instalarea.

Asistentul lasă jos trusa de scule și abia atunci, când o lasă jos, femeia observă cât de grea trebuie să fie. În mâna lui părea ușoară ca un coș cu merinde după prânz.

— Și…?

Funcționarul elegant bun vorbitor zâmbește unsuros:

— Da?

— Durează mult?

— Cât va fi nevoie, dragă doamnă. Depinde de cât timp ne va lua instalarea. Uneori se face într-o oră. Alteori… Depinde.

Femeia lasă ochii în jos, resemnată.

— Dar să nu vă faceți griji, doamnă dragă. Cu noi, timpul trece într-o clipă.

— Dacă așa spuneți…

— O, da, doamnă dragă. Instalarea fricii e o treabă rapidă. Până să vă dați seama, e deja instalată și gata de folosit. Pe timpuri dura ani de zile. Acum, cu noile tehnologii, este o chestiune de doar câteva minute.

— Sau secunde, spune altă voce. Vocea răgușită, aspră a omului pe care primul îl numește „Sousa“: Acu' ziceți-mi, unde-i baia?

— E-e defectă, spune femeia. Instalatorul spunea că vine azi…

— Pe dracu', mârâie Sousa. Bine, dacă o să trebuiască să mă duc la mașină, o să profit să mă piș în vreo cafenea. Dacă nu…

Iar femeia înțelege ce înseamnă „dacă nu“: că Sousa nu e omul care să stea să rabde mult timp. Ar fi trebuit să ascundă copilul în dormitor până la urmă. Acum e prea târziu. Dar poate că, cu puțin noroc, „Sousa“ va trebui să meargă să mai aducă ceva scule…

Bărbatul în salopetă albastru-închis își risipește sculele pe jos. Acum femeia știe că îl cheamă „Sousa“ – sau, cel puțin, ăsta-i numele lui conspirativ. Unele dintre unelte au un aer sinistru, altele nu neapărat. Femeia nu recunoaște vreo câteva dintre ele. Pe altele le recunoaște ori cel puțin seamănă cu uneltele pe care le recunoaște.

Bunul vorbitor explică:

— Aveți oarece ezitări, nu-i așa? E semn bun, e semn că instalarea fricii a început deja. Știți, dragă doamnă, chestia asta cu instalarea are o parte fizică și una metafizică.

Femeia dă din cap.

— Adică nu e doar treaba noastră să instalăm frica, trebuie să mai existe și, din partea concetățenilor, o stare de disponibilitate mentală (eu chiar aș spune morală) pentru acceptarea fricii. E ca un semnal. Nu e important doar ca emiterea semnalului să fie puternică, e convenabil ca receptarea să fie și ea pe măsură.

Femeia dă din cap.

Bunul vorbitor își deschide brațele, elocvent:

— Poate credeați că, pentru o emisie puternică, recepția, ca pol negativ, ar trebui să fie slabă. Dar nu-i așa. Chestia asta cu instalarea fricii nu e numai spre binele tuturor, e posibilă doar cu colaborarea tuturor.

Bărbatul continuă să vorbească, dar Sousa începe să folosească un burghiu și zgomotul acoperă cuvintele.

Femeia dă din cap, ce altceva poate să facă? Când zgomotul încetează, femeia aude frânturi:

— … nu e numai în țara noastră… asta-i problema… un cuvânt de spus.

Sousa se ridică, încruntat:

— Acum chiar că trebuie să cobor la mașină.

Bunul vorbitor oftează, contrariat.

— Regret, dragă doamnă. Se pare că e o problemă de material. Dar e o veste bună pentru vezica ta, ce zici, Sousa?

Sousa iese și coboară pe scări.

— Dacă vreți, puteți folosi ascensorul, spune femeia.

Bunul vorbitor, al cărui nume femeia își dă seama că nu-l cunoaște încă, dă din cap.

— Mulțumesc, dragă doamnă, dar colegul meu e de modă veche și preferă să meargă pe scări. Nu se simte bine în spații strâmte. Efecte secundare ale profesiei. Oame - nii nu-și dau seama, dar noi uneori respirăm vapori… Mai ales personalul de la asistența tehnică. Nu vă faceți griji, e foarte competent Sousa ăsta al nostru.

— Lucrați împreună de mult timp?

— La instalarea fricii? Sau înainte?

Femeia nu spune nimic. Adevărul e că a întrebat ca să se afle-n treabă, nu dintr-o curiozitate reală. Ce vrea ea e să plece amândoi cât mai repede posibil. Ca să evite necazurile.

— Nu suntem prieteni, dacă la asta vă referiți. Chiar și pentru că există deosebiri de eșalon, iar unul dintre lucrurile importante în instalarea fricii este respectul față de ierarhii. Fiecare să știe unde-i e locul, înțelegeți? Să nu existe amestecuri. Ca să nu se creeze confuzii. Când fie -

care știe unde-i e locul, lucrurile funcționează mai bine, înțelegeți? Și pentru asta suntem noi aici în fond. Pentru ca societatea să funcționeze mai bine.

— Înțeleg.

— De aceea trebuie să dăm exemplu. Dar Sousa e un slujbaș corect și pot să răspund pentru calitatea lucrului său. O să vedeți, curând o să aveți aici o instalație de cea mai bună calitate. Ați citit prospectele, nu-i așa?

— Păi… Așa, superficial.

Tonul lui urcă imperceptibil:

— Dar știți că trebuia să le citiți, nu? Ca să veniți în întâmpinarea serviciului…

— Știu, dar…

El se apropie mai mult de ea. Aproape gură la gură:

— Ca atunci când o femeie rămâne singură cu un necunoscut în timp ce colegul lui s-a dus după o frânghie ca să vă lege, sub pretext că a coborât să caute material.

Femeia se înfioară.

Bunul vorbitor continuă:

— Un necunoscut care poate o să vă…

Femeia holbează ochii.

Bunul vorbitor continuă:

— Nu ar fi potrivit ca, spre a veni în întâmpinare, ea să meargă să-și pună pe ea ceva mai comod sau poate chiar să se dezbrace și să adopte o poziție mai adecvată?

Femeia reușește să spună:

— Dar… dacă ea vrea să se împotrivească?

— Să se împotrivească? Să se împotrivească la ce? Ea e femeie, el e bărbat, el e mai puternic decât ea, e înarmat, ea e singură în casă, a comis greșeala (crasă) de a le deschi - de ușa și acum este fără apărare. Iar colegul (prietenul, complicele, adeptul) tocmai sosește, i se aud deja pașii

pe scară, grohăiturile, sunt grohăituri de anticipare, un amestec de oboseală, dezgust și libido și tensiune acumulate, iar femeia știe că nu are nici o șansă, știe că e pierdută, că este în mâinile lui, că e doar o jucărie în mâinile lor, că tot ce i se va întâmpla va fi doar pentru distracția lor. Durere, plăcere, totul nu e decât un joc, ea nu va fi (în următoarele ore) decât o sclavă (o unealtă) pe care o vor folosi după bunul lor plac.

Femeia se dă înapoi. Dar n-are unde să se dea înapoi, este deja împinsă spre perete, vizitatorul respiră aproape deasupra ei.

— În situația asta, o situație care în toate poate fi identică sau asemănătoare cu asta, nu ar fi mai înțelept, nu ar fi de fapt încă și mai înțelept ca ea să vină în întâmpinarea serviciului, colaborând în modul cel mai docil posibil cu potențialii ei călăi, în speranța (zadarnică, dar totuși o speranță) că împotrivirea ei va trezi în ei o rămășiță de milă?

Îi simte respirația pe obraz. E neplăcută. Nu pentru că ar avea un miros urât. Dar mai ales pentru că nu are.

— O femeiușcă ce deschide ușa unor *necunoscuți*? Și îi lasă să intre (în casă) sub pretext că vin să instaleze ceva? Femeia asta nesăbuită nu cumva *și-o cere?* Ar fi oare vina altcuiva dacă i se va întâmpla ceva, dacă bărbații i-ar face niște chestii, dacă dacă dacă? Oare nu e ea, în fond, cea care dorește ceea ce respinge?

Bunul vorbitor face o pauză. Femeia a amuțit. Bunul vorbitor râde:

— Glumesc. Ar trebui să vă vedeți expresia, dragă doamnă. Dacă doriți, duceți-vă să vă uitați în oglindă.

Femeia clătină din cap. Știe că e lividă. N-are nevoie de oglindă ca să știe. *Oglindă, oglinjoară, cine e cea mai palidă din țară?*

Bunul vorbitor își ia un ton condescendent:

— Vedeți? Nici n-am terminat instalarea și sunteți deja în starea asta. Ca să vedeți eficacitatea metodelor noastre, puterea tehnologiei noastre, calitatea produselor noastre.

Femeia își regăsește suflul:

— Nu mi-a fost frică…

Bunul vorbitor zâmbește:

— Bineînțeles că v-a fost. De ce să spuneți contrariul? Nu respingeți de la bun început o știință pe care nu o cunoașteți.

Femeia nu spune nimic. Bunul vorbitor râde, mulțumit de sine:

— Dar să știți că e ciudat cu dumneavoastră. Scuzați-mă că vă spun, dragă doamnă, dar femeile sunt întotdeauna puțin ciudate. Pentru noi, bărbații, cel puțin. Nu știu dacă pentru dumneavoastră sunteți ciudate. Presupun că nu, dimpotrivă.

Se bate la ușă.

— Trebuie să fie Sousa. Dacă nu cumva așteptați vreo vizită neașteptată. Nu s-ar nimeri prea bine.

— Poate să fie poștașul…

— E adevărat. Sau instalatorul. Parcă îl așteptați pe instalator? Din cauza problemei de la baie?

Femeia nu spune nimic.

— Dar eu pun rămășag doi la unu că e Sousa.

Și el e. Sousa. Vine cu o mutră respingătoare. Aceeași mutră respingătoare cu care coborâse scările.

Bunul vorbitor e exuberant.

— Vedeți că aveam dreptate? Nu că vreau să mă laud, doamnă, dar noi avem totdeauna dreptate. Asta e, ca să spunem așa, soarta noastră.

II.
INSTALAREA

Frica va avea totul
aproape totul
și fiecare pe drumul său
vom deveni toți
aproape toți
șoareci
Da
șoareci

Alexandre O'Neill

Femeia și bunul vorbitor stau jos și beau cafea cu orz. Ea a făcut cafea cu orz, asta are în casă. Beau amândoi cafea cu orz. Sousa lucrează. Femeia nu încearcă să priceapă amănuntele instalării. Cabluri, legături, șuruburi, zgomotul burghiului. După un sfert de oră, o parte din perete este deja tencuită și podeaua e plină de praf și gunoaie, dar femeia nu îndrăznește să protesteze.

Nu vorbesc. Femeia, pentru că nu vrea să vorbească – despre ce să vorbească? Despre vreme, despre scumpiri, despre vremea rea, despre scumpiri, despre vremea bună, despre scumpiri, despre cât de grea e viața, despre tineret, care nu are o viață ușoară, despre cum nu poți găsi de lucru, despre tinerii de astăzi, care habar n-au de nimic, despre tinerii de ieri, care au îmbătrânit urât, despre vreme, despre scumpiri, despre șomaj, despre telenovele, despre vreme, despre vreme, despre vreme?

Și, ei nu știu, slavă Domnului, nici nu vor ști, femeia se gândește la copilul ascuns în baie. Cât timp pot răbda copiii fără să facă zgomot? În fine, poate adoarme. Ar fi cel mai bine.

Nu, femeia nu vrea să vorbească. De fapt, în locul ei, oricine ar prefera, pe cât posibil, să tacă. Cel puțin cât timp vor fi ei acolo. Știe ce o așteaptă, știe și că nu știe ce o

așteaptă. Iar dacă femeia ar putea vorbi (dacă ar fi dispusă), ce să spună? Ce are pe suflet? Asta ar spune. Când ai suflet, e ușor să spui ce ai pe suflet. Și când nu mai ai? Vremurile lipsite de suflet pretind oameni lipsiți de suflet. Deșertul deșertifică. Setea seacă. Singurătatea vuiește. Numai lucruri evidente, daune colaterale ale stării lucrurilor.

Femeia se uită pieziș la bărbatul din fața ei, așezat placid în fața unei cești abia atinse de buzele lui subțiri și palide, buze care nu sunt buze. *Ăștia nu au suflet*, asta își spune ea. Posibil. E posibil ca *ei* să nu aibă suflet. Dar ea – încă mai are? Păi, nu.

Până și bunul vorbitor pare uneori (cel puțin cât durează zgomotul) obosit să tot vorbească. Pare și în largul lui, așezat confortabil. Colegul ar putea fi boxer sau recuperator al unor datorii dificile. Bunul vorbitor, dimpotrivă: minimum ce se poate spune despre el e că hainele de cadru executiv îi vin bine. Femeia îi este aproape recunoscătoare că nu o întreabă dacă are copii, cu ce se ocupă etc.

Continuă să stea așezați așa încă vreo câteva minute. În fine, zgomotul burghiului, al ciocanului, al metalului răzuind sticlă, plastic și chiar metal încetează. Fața bunului vorbitor revine la viață. Sau la orice vor fețele lor să revină.

— Vedeți, dragă doamnă? A trecut repede.

Femeia își spune poate: oare acum o să plece? O să plece și-o să mă lase singură (liniștită) cu ce-or fi instalat în casă?

Dacă asta își spune femeia, bunul vorbitor o dezamăgește:

— Acum mai lipsește demonstrația. Și, văzând ceea ce crede că este dezolarea femeii, adaugă: Nu vă faceți griji, nici asta nu durează mult.

Femeia își încearcă norocul:
— Nu trebuie să vă deranjați…
— Ba da, trebuie, doamnă dragă. Ar fi contra protocolului. Multă lume crede contrariul, dar noi suntem aici ca să vă servim.
— Pot să citesc broșura… Instrucțiunile.
Bunul vorbitor aproape că-și pune degetul pe buzele ei. Aproape. Nu e nevoie de gest pentru ca ea să-l simtă. După gest.
— Nici un cuvânt, dragă doamnă. Nici un cuvânt.
Se ridică amândoi. Se duc în camera de zi.

Camera de zi e cufundată în întuneric. Femeia nu i-a văzut umblând la întrerupător, dar nu vrea să știe. E întuneric, în toate sensurile cuvântului „întuneric“. Și parcă e mai rece în camera de zi. Două sau trei grade mai puțin. Sau mai mult. Sau, fie, mai puțin. Mult mai puțin.

Sousa aprinde o lanternă, și-o sprijină de piept și o îndreaptă spre bărbie. Fața îi devine spectrală, ca într-un film de groază. Vocea lui, pe care femeia nu o auzise încă, e suprinzător de plăcută, nu se potrivește cu corpul, iar brutală e doar claritatea cu care articulează cuvintele. O voce de crainic de radio în corpul unui quasimodo:

— Natura. Puține lucruri îi sperie atât de tare pe oameni ca natura. Lumea e înfricoșătoare, natura e înfricoșătoare. Știați că Australia adăpostește 80% dintre animalele cele mai periculoase de pe fața pământului? Șerpi veninoși, pești care emit toxine letale, crocodili de apă sărată, rechini albi, monștri din Tasmania. Dar Australia e departe, nu-i așa?

Vocea bunului vorbitor se aude cu un soi de falset:

— Greșit. Australia, astăzi, e mai aproape ca niciodată. Astăzi, Australia e aici.

Sousa apucă din nou lanterna:

— Și tot aici e și India cu cobrele, Africa cu *mambele*[1] negre, Amazonia cu tarantulele și peștii piranha și anacondele care pot atinge și 25 de metri…

— Cel puțin la cinema, în ultimul film și chiar în 3D.

— Lumea întreagă e acum *aici.* Persoane imprudente își aduc animale periculoase din țări periculoase, în chip de mascote.

— Ori fac trafic clandestin cu specii rare pentru grădini zoologice particulare.

— Ori, fără să-și dea seama, lasă niște tarantule să li se strecoare în valiză.

— Un șarpe care s-a cuibărit printre ciorapi și cămăși murdare ca să hiberneze…

— Și pe urmă animalele astea fug.

— Ori sunt aruncate în WC-uri când sunt descoperite.

— Ca de exemplu, crocodilii care, atât de drăgălași cât timp sunt pui, cresc brusc și devin o povară…

— Și care, după aceea, ajung la vârsta adultă în cana - lizarea orașului.

— Un sfat, dragă doamnă.

— Un sfat folositor.

— Să nu coborâți niciodată în canalizarea orașului.

— Numai că…

— Tot ce se duce în jos în WC…

— Poate câteodată să urce din nou.

— Doar că nu prin același WC.

— Prin altul.

— Printr-al nostru.

---

1 Mari cobre veninoase din Africa de Sud. (N. tr.)

— Printr-al dumneavoastră.
— Gândiți-vă la asta, dragă doamnă.
— Data viitoare când vă veți așeza pe tron.
— Cu fusta ridicată până la talie, cu chiloții la genunchi.
— Lipsită de apărare.
— Cu partea cea mai vulnerabilă a corpului expusă la orice ar putea urca prin canal.
— Și…
— Deodată ceva urcă.
— Mușcă.
— Un șarpe!
— Veninos.
— Un scorpion!
— Veninos.
— O ființă mutantă cu ventuze la ochi.
— Urcă pe canal în sus și ne ia prin surprindere.
— Pericolul nu așteaptă, doamnă dragă. Pericolul stă la pândă.
— Nici măcar atunci când citim o revistă în baie nu putem fi liniștiți.
— Frica de natură nu se termină aici.
— Sigur. Nu se termină aici.
— Frica de animalele sălbatice.
— Mai ales de șerpi.
— Sau piranha.
— Sau anaconde.
— Anacondele sunt șerpi.
— Sigur.
— Continuă să fie una dintre fricile cele mai mari pentru numeroși clienți.

— O frică străveche.
— O frică respectabilă.
— O frică cu acte în regulă.
— Ce atâta vorbărie? O frică *naturală*.

Lumina revine în camera de zi. Femeia clipește. Bunul vorbitor atrage atenția:

— Aveți grijă, doamnă dragă. Lumina, cum se știe, orbește.

Bunul vorbitor face o pauză, mulțumit de implicațiile filozofice ale zicalei sale, înainte de a spune:

— Dar să presupunem că nu aceasta e frica ideală pentru dumneavoastră.

— Sigur, spune Sousa.

— Ia să vedem, câți șerpi urcând prin WC pot să existe într-un oraș? Statisticile pot să fie un bun aliat al fricii, dar de multe ori funcționează ca un inhibitor al ei. Probabil, cum se obișnuiește să se spună, „asta nu li se întâmplă decât celorlalți“. Câteva zile, da, posibil să ne fie teamă să ne așezăm pe WC și ne uităm sub pat ca să vedem dacă nu sunt ceva intruși, dar după aceea începem inevitabil să ne relaxăm și…

Femeii i se pare, timp de o secundă, că Sousa va prelua replica, dar nu, el e locvace doar atunci când vrea. Ori când poate. Și de fapt chiar și ea ar fi putut să conchidă:

Și începem să uităm panica pe care o simțeam cu câteva zile în urmă.

Bunul vorbitor își încheie raționamentul:

— Și o să uităm spaima pe care o simțisem, panica ce nici nu ne lăsa să dormim, nu ne lăsa nici intestinele să funcționeze corect.

— Fiindcă asta e unul dintre numeroasele efecte ale fricii: încetăm să ne mai controlăm intestinele, și așa ne cuprinde mai întâi frica.

— Prin partea de jos.

Femeia oftează. Bunul vorbitor îi notează mental oftatul, cu satisfacție. Știe ce gândește ea: *Asta e o tortură.*

Habar n-are ea că tortura abia a început.

— Observați, spune el, suav. Frica nu e numai necesară, e și generală. E educativă. Este forma cea mai frumoasă de a explica lumea și de a reglementa lumea. Vedeți exemplul celor mici. Pentru ei, există monștri sub pat, există fantome în case. O stradă agreabilă poate să fie o pădure întunecată și amenințătoare, o mare catifelată, plină de ochi la pândă, la pândă.

Lumina se stinge și, din nou, vocea lui Sousa se impune în întuneric. Doar că nu recurge la o lanternă acum, ci face o schimbare mai importantă: o hologramă multimedia, atât de palpabilă, încât pare reală. Femeia aude gemetele vântului în mijlocul unei păduri sinistre; abia zărită, apare o mică siluetă – un băiat – înaintând împleticindu-se printre copaci golași, într-o seară de toamnă, pe pământul acoperit de frunze.

Femeia se înfioară într-adevăr pentru prima oară. Aproape că-l recunoaște pe băiețaș. Pe urmă vede că e altul. Dar seamănă atât de bine…

Într-o zi, din senin, mama își trimite fiul în pădure ca să se rătăcească în pădure și să fie mâncat de lupi. Copilul nu înțelege motivul unei asemenea cruzimi, dar ce poate face? Se duce, îi dă ascultare – ce poate face? Ce poate face împotriva voinței crude și inexplicabile a propriei sale mame, care îl însoțește până la marginea pădurii, dar pe urmă îl lasă singur în mijlocul acelui labirint fără întoarcere?

Și ce mamă denaturată e asta, cu un comportament mai potrivit pentru un căpcăun decât pentru o mamă iubitoare? Și e limpede că ea, acea mamă perversă, știe, știe ce copilul doar intuiește: că pădurea e plină de primejdii. Nu-i vorba numai de lupi și de căpcăuni și de spiriduși, mai există și o familie de urși, și niște vulpi șirete, și poate balauri care scuipă foc, și chiar și o vrăjitoare cu un cazan pe foc căreia nu i-ar displăcea un copil frăgezel, dacă se întâmplă să se rătăcească vreunul prin pădure.

Prin neglijența părinților sau (ca în cazul acesta) prin josnicia morală a unei mame nemernice.

Băiatul încă mai încearcă să înfrunte labirintul cu armele pe care le are, care nu sunt cine știe ce, și lasă niște firimituri de pâine pe drum, dar pe urmă vin corbii și le mănâncă, și atunci el înlocuiește firimiturile de pâine cu pietricele, doar că nu știe dacă nu o fi deja prea târziu, nu mai știe dacă va găsi drumul de întoarcere acasă.

Oricum, problema lui acum nu e asta, să reușească să iasă din pădure. Problema lui acum e să supraviețuiască în pădure. Cât despre ieșire, viu sau mort, asta-i o chestiune pentru mai târziu.

Crengile copacilor devin brațe grotești, vântul transformă pădurea într-o mare de ființe furioase, care râd și urlă și gem, iar copilul nu înțelege dacă arborii îl plâng ori îl iau în râs, dacă vor să-l înspăimânte sau încearcă să-l înșface. Cu fiecare pas își imaginează că rădăcinile prind viață și irump din sol ca să-i înlănțuie picioarele, precum tentaculele unei gigantice caracatițe vegetale.

Toate zgomotele sunt înfricoșătoare. Un arici care scurmă poate fi un lup înfometat. Copilului îi e foame, dar nu îndrăznește să culeagă nimic, nici măcar fructul căzut pe jos. Poate fi otrăvitor, ca o ciupercă otrăvitoare.

În fine ajunge într-un luminiș, iar în luminișul acesta e o căsuță, și pe horn iese fum. Căsuța e în paragină, dar, cu toate astea, e și o oază de umanitate în mijlocul unei păduri-labirint fără sens. Împinge ușa. Ușa geme ca și cum nu ar fi fost deschisă de ani mulți. Căsuța are un miros fetid de grăsime topită și murdărie adunată, mirosuri neplăcute și dușumea lipicioasă. Căsuța pute a timp acumulat.

Totuși fumul care ieșea pe horn și oala de pe plită, la foc mic, arată că acea căsuță e locuită și cine locuiește acolo nu poate fi departe – s-o fi dus poate în pădure după lemne, sau ierburi cu care să dea gust bun mâncării. Băiatul simte că ceva îi atinge creștetul și se înfioară. Un liliac? Un păianjen? Cu teamă, se uită în sus: un cârnat, sau un soi de cârnat, de dimensiunea unei desăgi.

Băiatul se uită în jur. Atârnați de tavan, ca niște coconi de viermi de mătase, sunt unul, doi, trei, patru… Șase cârnați uriași. De multă hrană trebuie să aibă nevoie cel care locuiește acolo.

Atunci, dintr-unul din cârnați iese un geamăt.

Iar băiatul descoperă că nu sunt cârnați. Sunt copii! Copii ca el, atârnați cu capul în jos, înfășurați ca în niște coconi (imaginea asta va fi mai târziu reluată în filmele SF). Atârnați de tavan, legați cu o frânghie și… ochii unuia se deschid. E o fetiță și… E vie! Și îl vede pe băiat. Toți cârnații aceia umani sunt vii! Toți cârnații aceia umani sunt copii.

Ochii fetiței imploră după ajutor. Dar ce poate să facă el, care e tot doar un copil?

În clipa aceea băiatul înțelege tot. Aceea e casa vrăjitoarei! Casa vrăjitoarei era un loc pe care-l cunoștea deja după nume – acum știe că e un loc real. Iar mama nu putea să nu știe că real. Pentru ce motiv mama lui – mama – l-a trimis în acel loc oribil, fetid, tenebros? Băiatul nu înțelege. Dar nu e momentul de stat pe gânduri: un al șaselea simț îi spune că vrăjitoarea se întoarce acasă. Mai mult decât un al șaselea simț: tot pământul pare să se cutremure pe măsură ce pașii se apropie. Nu poate fi doar o vrăjitoare. Trebuie să mai existe acolo un…

Un căpcăun!

În clipa în care căpcăunul intră în casă, ghemuindu-se anevoie, copilul ar avea ocazia să-i dea cu un ciocănel în cap. Băiatul e prea mic și nu riscă, preferând să fugă pe geam. Băiatului îi e milă de ceilalți copii, dar ce poate să facă el? Telefoanele mobile nu sunt permise în pădurea fermecată și, în afară de asta, el n-a fost încă învățat să sune la poliție. Iar poliția probabil nici nu i-ar da atenție dacă ar suna. Poliția ar crede că e vorba de o farsă: glumă sau poznă!

S-a întunecat deja în pădure. Cu toate astea, din instinct și printr-un mare noroc, precum și datorită unei vederi bune, băiețelul reușește să urmeze drumul cu pietricele și, fără să știe cum, să se întoarcă acasă.

Când ajunge acasă, aproape rece și indiferentă, mama spune doar:

— Asta-i oră de venit? Spală-te pe mâini și hai la masă.

Așa. Fără mirare. Fără vină. Fără remușcare.

Asta-i oră de venit? Spală-te pe mâini și hai la masă.

Se aprinde lumina. Sunt din nou în camera de zi, la fel ca acum câteva minute.

Bunul vorbitor își deschide brațele:

— Asta se întâmplă cu toți copiii, probabil și cu dumneavoastră, în prima zi de școală, doar că nu vă mai aduceți aminte.

Femeia pare să nu înțeleagă. Cu răbdare, didactic, bunul vorbitor explică:

— Copilul nu înțelege nici cruzimea părinților (de obicei a mamei), nici lipsa de surprindere când, contrar tuturor așteptărilor, se întorc acasă sănătoși voioși. Adevărul e că nu se întorc „sănătoși voioși", nu-i așa? Ceva s-a schimbat. Ceva s-a spart în ziua aceea. Nu pentru toți. Depinde de profesori, depinde de colegi…

— Depinde chiar de copil, spune femeia.

Bunul vorbitor surâde:

— Da, depinde chiar de copil. Dar o traumă, un fior, o cicatrice tot rămân. O pată. Nu se poate recupera ceva ce s-a spart.

Femeia îndrăznește să spună:

— Păi, la asta servesc poveștile, nu-i așa?

Bunul vorbitor dă din cap:

— Ați ghicit. La asta servesc poveștile ca aceasta. Sunt însăși traducerea a ce se întâmplă cu adevărat, traducerea

într-o limbă pe care o înțelege subconștientul. El este cel care comandă de fapt, știți asta, nu-i așa? Văd că sunteți o femeie inteligentă. Am stat și m-am uitat la dumneavoastră și văd, orice s-ar zice, că sunteți o femeie inteligentă. Tocmai de asta o să apreciați produsul nostru. E la fel de bun precum ceea ce se face în străinătate. Aș spune chiar că e mai bun, dar nu vreau să fiu acuzat de patriotism orb. Vă voi lăsa pe dumneavoastră să vă formați o părere.

— Mulțumesc.

Bunului vorbitor i se pare că distinge o amărăciune ironică în mulțumirea femeii. Sau poate că nu. Oricum, nu contează.

— Poate că vă întrebați dacă povestea asta inspiră frică de-adevăratelea…

Femeia ezită, dar spune:

— Da?

— Sau dacă, dimpotrivă, te ajută să lupți cu frica.

Femeia ezită, dar spune:

— Păi…

Bunul vorbitor își ia o expresie înțeleaptă:

— Posibil. Nu întotdeauna medicamentele au efectele dorite. Eu personal cred că, mai degrabă decât să facă una sau alta, frica le face pe amândouă.

— Și asta e ceva bun? îndrăznește să întrebe femeia. Vreau să spun, pentru un tehnician al…

Bunul vorbitor se uită la femeie. O fracțiune de secundă aproape că se întreabă: oare mă *provoacă*?

Aș, decide. E doar curioasă. Problema e că femeile, când sunt curioase, par să ne provoace. Nimic mai mult. Adineaori i-am administrat o sperietură pedagogică, tocmai când credea că am s-o violez *aici* și *acum.*

Și poate că bunul vorbitor avea dreptate să gândească așa. Nu avea nici un motiv să înțeleagă tonul ei într-alt mod.

Ce nu știe tipa e că de curiozitate a murit pisica. Sau poate că știe, pentru că este un loc comun. Ceea ce nu va fi știind, atunci, e că de curiozitate nu au murit numai pisica ori motanul, ci și câinele, cățeaua, canarul, cănărița, vecina de la parter și întreaga planetă. Să vedem ce face ea cu informația asta.

Bunul vorbitor zâmbește cu toți dinții, inclusiv caninii:

— Bun, să zicem că astea sunt frici, ca să spunem așa, infantile. Adică frici în embrion. Cu toate acestea, e important să le oferim. Copilăria e o perioadă în care oamenii se simt bine și este important pentru noi ca cetățenii să se simtă bine când se întorc în copilărie, dar nici prea bine. O oarecare ambiguitate e convenabilă, chiar necesară. Produsul trebuie să fie oferit, trebuie să fie disponibil, fie și pentru că multe familii mai au copiii încă în casă. E o chestiune de rezolvat, dar guvernul înțelege că una este idealul, alta realitatea, iar pragmatismul e și el o formă de viziune. Ceea ce oferim, pentru moment, e un Instrument de Schimbare. Acesta.

Bunul vorbitor îi arată Instrumentul de Schimbare. Nu arată foarte diferit de o telecomandă.

— Nu arată foarte diferit de o telecomandă, nu-i așa? Dar e mult mai mult decât atât.

Femeia nu răspunde. Bunul vorbitor continuă:

— Da, e mult mai mult decât atât. E un Instrument de Schimbare. Cu acest mic obiect, orice cămin are acces la instalarea fricii.

— Dar… colegul dumneavoastră nu a făcut deja instalarea?

Bunul vorbitor surâde condescendent. Dacă sugestia îl necăjește, nu lasă să se observe. Sugestia: că instalarea fricii cade numai în responsabilitatea lui Sousa și el nu

făcea decât conversație, în timp ce colegul muncea din greu. Un profesionist de toată nădejdea, bunul vorbitor.

Ceea ce e bine, pentru că nu e clar dacă femeia a insinuat asta. E doar o posibilitate. Un profesionist de toată nădejdea, oricum:

— Dragă doamnă, instalarea fricii e un întreg proces. Asta e doar faza inițială, cea care depinde de noi. După cum veți vedea în scurt timp, instalarea fricii nu este un act, este un ocean de acte, o mișcare continuă (poate perpetuă), care va funcționa cu atât mai bine cu cât va beneficia mai din plin de colaborarea tuturor.

Sousa îi privește cu indiferență. Femeia a observat că și-a pipăit buzunarele. Caută o țigară? Oare o să fumeze aici? Și ce să spună ea dacă omul va începe să fumeze? Ce va putea ea să spună dacă va începe să fumeze?

Bunul vorbitor își freacă mâinile.

— Dar poate că acest tip de frică, vrăjitoare rele, căpcăuni, cazane unde se pun oamenii la fiert tăiați bucățele, corbi care croncăne, crengi ale unor copaci întunecați și vântul urlând mai tare decât o haită de lupi, nu e foarte potrivită pentru persoanele mai mature. Nu că aș vrea să spun că dumneavoastră sunteți „matură“, bineînțeles. Sunteți excelentă, într-o formă excelentă, atât cât pot eu să văd.

Sousa își drege glasul. Să fie un asentiment sau un semnal? Și, dacă e un semnal, un semnal *pentru cine*? Dacă e un asentiment – dresul glasului, ca și cum ar fi avut un scuipat prizonier, gata să iasă, dar incapabil să o facă singur – există două posibilități. Ar însemna că este și el de acord că da, femeia încă are rotunjimi, e apetisantă. Ar putea și să însemne că, de vreme ce e apetisantă, poate că ei ar putea…

Femeia nu spune nimic. Se gândește, poate. E ciudat cum frica paralizează gândirea și tot ciudat cum ne face ea să gândim. E totul foarte ciudat, o fi gândind (poate) femeia. Dar unde ne duce asta?

Bunul vorbitor zâmbește:

— Poate credeți că fricile astea atavice sunt pentru copii. Și cine suntem noi ca să nu fim de acord? Clientul are întotdeauna dreptate. Păi aflați că avem și frici pentru adulți. Avem. Chiar multe. Și, dați-mi voie să vă spun, unele foarte moderne.

Femeia simte că Sousa se uită la halatul ei. Probabil femeia simte un fior. Parcă ar ști că nu are nimic pe dedesubt. Privirea aceea brută, indiferentă, interesată doar de propriul său interes, ca cea a unui crocodil care pândește leneș o antilopă ce se apropie de apă, parcă ar dezbrăca-o.

Nu, nu ar dezbrăca-o.

Parcă ar fi dezbrăcat-o deja.

— Da, spune bunul vorbitor. Nu ducem lipsă de frici pentru adulți. Și, o să vedeți, sunt de calitate.

Locuiți într-un cartier care pe timpuri a fost cartier, dar astăzi e un soi de oraș pustiu, un șir de case moderne sfâșiat de bulevarde largi. Cu ani în urmă, s-a construit un viaduct care a pustiit aproape total zona aceasta, a golit-o de magazine și localuri și a transformat-o într-un dormitor aspru, ostil, aproape o scenă de Far-West*, unde omul poate vedea cum arbuștii sunt măturați de vânt și turtiți contra asfaltului aproape nemaicălcat de mașini. Încă mai locuiesc oameni, dar aceștia coboară din mașini doar în garaje, puțini se încumetă să umble pe jos pe stradă – ca să meargă unde? Să facă ce? Cafenelele sunt, practic, toate închise, magazinele au dispărut, pretutindeni sunt afișe care spun de vânzare, de transferat, de închiriat, dar cine ar vrea să deschidă o afacere în mijlocul a nimic, doar clădiri, clădiri și din nou clădiri? Puține lucruri sunt mai pustii decât un bulevard larg fără automobile care să circule pe el. Viaductul a atras după sine sfârșitul cartierului, l-a promovat „oraș" – un oraș pustiu. Amintind de orașele-fantomă pierdute la graniță, construite în timpul vreunei febre a aurului și pe urmă golite de populație, agonizând nefericite, doar schelete de edificii.*

Dumneavoastră locuiți în cartierul acesta și vă simțiți aproape ultima locuitoare de pe Terra, ca într-un film cu morți-vii. Or mai fi și alte ființe, dar sunt umbre, nu sunt

ca dumneavoastră, nu sunt de încredere, sunt primejdioase, au alte obiceiuri, practici vechi, poartă răul în ele. Dumneavoastră nici nu vă considerați o persoană rea, cu atât mai puțin rasistă sau xenofobă, „xenofobia mă-tii", aveți obiceiul să spuneți, printre dinți, când sunteți criticată că aveți asemenea gânduri. Critica e în capul dumneavoastră, bineînțeles, sunt ceilalți în capul dumneavoastră, pentru că nu îndrăzniți să spuneți ce gândiți, în ziua de azi, din corectitudine politică, omul nu mai poate spune ce îi stă pe suflet, omul nu vrea să mai spună nimic, tace, ei au venit aici fără nimic și continuă fără nimic, dar au totul, ca și cum ar comanda în privința asta, ca și cum ar comanda în privința asta. O veselie.

Vă simțiți închisă, prizonieră, diminuată, sunteți pe terenul dumneavoastră, dar parcă ați fi pe terenul lor, nu mai știți pe al cui teren sunteți, ați crescut aici, v-ați născut aici, dar nu mai recunoașteți cartierul, totul s-a schimbat, magazinele s-au închis, comerțul a murit, sunt toți bătrâni în apartamente ferecate, temându-se să iasă pe stradă, sau ansambluri rezidențiale închise, cu paznic la poartă, de unde localnicii ies doar în mașini blindate, se deschide poarta garajului, se vede prin camerele de luat vederi dacă spatele e liber – și gata, ies în direcția centrului, spre turnurile de jos, din oțel și sticlă, sau spre sud, peste podul care stă încă în picioare.

Locuiți în cartierul acesta și vă e frică. Vă e frică, dar cui nu i-ar fi? E o pădure de asfalt, un deșert, străzile sunt pustii. Dar e un fals deșert. Străzile doar par pustii. Chiar ieri o doamnă deja în vârstă a fost violată pe scara blocului ei. A comis o greșeală fatală, a început să-și caute cheile și a fost suficient. A început să-și caute cheile în loc să le țină în mână și au apărut trei vagabonzi și au împins-o înăuntru și au făcut cu ea tot ce au poftit. A trebuit să se ducă la spital – sau

ar fi trebuit să se ducă la spital, dacă ar fi avut curajul să se ducă la spital sau bani pentru coplată. Dar nu, n-a avut curajul, s-a mulțumit să rămână pe scară, rănită, și să urce treptele, plângând cu sughițuri, cu corpul plin de dureri, cu sufletul jalnic, batjocorită și umilită de niște vagabonzi care nici să vorbească portugheza nu știu, și nici n-au jefuit-o, au făcut totul numai ca să se distreze, din răutate, mă rog, într-un fel încă a avut noroc, nici nu s-au obosit să caute cum trebuie unde ținea ascunse bijuteriile, aurul, banii, pentru că știau după înfățișarea ei că da, locuia acolo, însă locuia acolo de mult timp, când încă era un cartier decent, înainte de a fi venit acolo bogații și, după ce bogații au plecat, de a fi venit acolo săracii. Doamna, de altfel, se baza pe asta: să înțeleagă toți că nu are multe valori în casă, poate câte un lucru sau altul ascuns, fiindcă în ziua de azi nici în bănci nu te poți încrede, dar ea a uitat că există oameni capabili de orice, există vagabonzi care până și pe o doamnă în vârstă sunt în stare să o maltrateze, obiceiurile lor sunt așa cum se știe, acolo de unde vin ei e ceva normal, nu dau aceeași valoare lucrurilor ca noi, locul de unde au venit se numește Cruzime.

Cum de știți dumneavoastră toate astea? O, le știți pe astea și multe pe deasupra, știți mai mult decât vă îngăduie gura să spuneți, vedeți, știți tot, vedeți știrile, citiți ziarul, știți lucrurile astea.

Și pentru că știți lucrurile astea vă este frică.

Uitați, priviți pe fereastră. Nu vă faceți griji, puteți să priviți, ei de aici nu vă văd, îi puteți pândi de după perdea. Vedeți colțul acela? Nu vedeți nimic, știu bine. Uitați-vă mai atent. E greu, ei se confundă cu întunericul. A, vedeți acum, nu-i așa? Sunt acolo, la pândă, răbdători ca fiarele, la pândă, în așteptarea unui pas greșit.

Al dumneavoastră.

Bunul vorbitor își lovește palmele una de alta:

— Omul rămâne fără cuvinte, nu-i așa? Fără cuvinte.

Femeia nu spune nimic. Ce să spună? Bunul vorbitor a fost mai mult decât elocvent. Așa că nu e nimic de spus.

Fără cuvinte. A rămas fără cuvinte. El însă e plin de cuvinte:

— Dar să presupunem că nu doriți frica asta. Vreți alta. Aveți clasă, mă uit la dumneavoastră și văd doar că aveți clasă. Nu sunteți o femeie oarecare. Sunteți o doamnă. Și aveți clasă. Sousa, nu găsești că doamna are clasă?

Sousa, ca de obicei, nu răspunde. Nici bunul vorbitor nu aștepta altceva, de-asta continuă:

— Aveți clasă, da, doamnă, aveți clasă, se vede de la început. Nu vreți să fiți xenufobă, dumneavoastră…

— *Xenofobă*, Carlos, întrerupe Sousa.

Cine ar fi zis? Femeia se scarpină în cap în mintea ei. Sousa pare o brută, și până la urmă își corectează colegul la o greșeală gramaticală. Și, deși arată a subaltern, e suficient de obraznic ca să-l corecteze.

Femeia află și că bunul vorbitor se numește Carlos. De fapt, ar fi trebuit să fi descoperit asta înainte, fiindcă are numele înscris pe ecusonul prins de rever. Numai că femeia a fost tot timpul atentă la alte lucruri: la caninii

lui „Carlos“, la amenințarea imanentă a prezenței lor, la mâinile lui Sousa, grosolane și mari, dar dibace și capabile să rezolve Complexe Probleme Tehnice, la discuția înșelătoare, cum ar fi pretenția că serviciul este oferit când, de fapt, el este impus.

— Xenofobă, ai dreptate, Sousa, acceptă Carlos, fair-play. Unde mi-era capul? Sunt acum ca fantoma capului celei de-a șasea soții a lui Henric al VIII-lea. Fiindcă tot a venit vorba, dumneavoastră știți de ce se însura Henric al VIII-lea cu atâtea femei și punea pe urmă să fie omorâte, știți cumva?

Femeia nu răspunde. Carlos nu va avea plăcerea de a o auzi că-și recunoaște neștiința sau, mai rău, nevoia de a-și arăta cunoștințele.

— Punea să fie omorâte, continuă el, fiindcă voia un fiu. Un fiu care să-i moștenească apoi coroana. Pe atunci așa era, se credea că doar un bărbat poate duce regatul într-un port sigur. Ce nu știa Henric al VIII-lea (știința încă nu îl învățase) e că problema nu erau ele, receptacolul, ci el, sământa. Bărbatul nu era dotat decât pentru a face fete! În fond, bietul Henric era doar un suflet chinuit, nu un asasin.

— Sau ambele. Este posibil să fii amândouă. Chiar ușor.

Din nou Sousa?! Hotărât lucru, ieșea din găoace buna brută. Din găoace, ca reptilele. Perfect dezvoltat în gă - oace, ca reptilele.

— Dar sigur că nu vă arde acum să suportați filozofări. Vă cer scuze, noi câteodată ne lăsăm duși. Pentru că, știți, nu vă oferim numai un serviciu, ci și o pasiune. Doar așa, credeți-mă, poți să fii competent într-o profesie. Dacă ai vocație. Fără vocație, fără chemare, nu e posibil să faci o treabă temeinică. Pasiunea noastră pentru frică e secretul

succesului nostru. Și iubirea. Multă iubire. Puteți să nu credeți, dar noi ne iubim clienții. E o chestiune de economie.

Sousa tușește. Sau își drege glasul. Sau (tușind, dregându-și glasul) îi dă un semnal colegului său, anume că e momentul să avanseze cu demonstrarea calității serviciului. O va face din respect față de clientă, sau ca să termine treaba și să plece aceasă? Bună întrebare. Dar bunul vorbitor înțelege semnalul.

— Și, fiindcă a venit vorba de economie, e momentul să vă arătam unul dintre serviciile noastre cele mai eficiente și mai moderne. Vedeți numai ce calitate are produsul. O delicatesă!

Femeii aproape i se pare că cei doi s-au metamorfozat în niște artiști de varieteu. Pălărie de pai, sacou în dungi albastre și albe, indispensabilul baston de învârtit la unison.

Nu, nu cântă. Nu cântă, dar nici nu tac.

— Desigur, ați auzit vorbindu-se de piețe, spune bunul vorbitor Carlos.

— Păi atunci aflați că, spre deosebire de oameni, piețele sunt sensibile, emoționale, spune Sousa.

— Nervoase, foarte nervoase, spune Carlos.

— Neurastenice chiar, spune Sousa.

— Piețele reacționează foarte rapid, spune Carlos.

— Piețele riscă, spune Sousa.

— Piețele iau cu asalt, spune Carlos.

— Piețele sunt încrezătoare, spune Sousa.

— Piețele sunt bănuitoare, spune Carlos.

— Piețele se tem, spune Sousa.

— Iar când se tem… spune Carlos.

— Piețele devin instabile, spune Sousa.

Și femeia află că piețele sunt ca vapoarele acelea care călătoresc peste valurile Atlanticului de Nord, exact apele care au înghițit *Titanicul*: ape puternice și reci care (când sunt provocate) pot conjura furtuna perfectă. Dacă piețele sunt nava, ele sunt și marea, și cerul, atmosfera, condițiile

atmosferice și curenții și blocurile de gheață de care vapoarele (chiar și cele mai uriașe crucișătoare, ca euro sau dolarul sau marca sau lira ori yuanul) se pot izbi. Piețele sunt pretutindeni, sunt toate elementele; iar la nevoie (în mod straniu, aproape magic), ele nu sunt nicăieri. Ne uităm la un perete și acolo se află piața; în clipa următoare – pff! – e din nou numai peretele. Și, în altă clipă, solul pare să prindă viață și crește peste noi, mână invizibilă care ne înfioară șira spinării, și simțim că cineva (ori ceva) este pe urmele noastre. Încercăm să luptăm, să rezistăm, să deschidem un front de luptă, dar…

— Cum să lupți contra unei fantome? spune Carlos.

— O fantomă care, în fiecare moment, poate să reapară în orice lucru sau obiect… spune Sousa.

— Însuflețit ori neînsuflețit…

— Și să se întoarcă împotriva noastră.

— Nu e posibil.

— E ca și cum ne-am afla în mijlocul unei bătălii fără să știm măcar dincotro vin gloanțele.

— Sau s-auzim șuieratul gloanțelor.

— Iar când vedem o gaură în care să ne strecurăm…

— E încă și mai rău. Din câmp deschis alergăm în gura lupului.

Și femeia află. Într-o lume în care totul are un nume, piețele sunt societatea anonimă perfectă.

— Frumusețea piețelor nu e numai că nu știe nimeni cine sunt.

— E că ele nici măcar nu trebuie să existe.

— Sunt un zvon.

— Un zgomot alb.

— Nu doare tare.

— Dar incomodează.

— Piețele sunt un tub de mercur.

— Un giroscop.

— Cele mai mici oscilații indică lucruri potențial teribile.

— Piețele sunt nitroglicerină lichidă în interiorul unui tub de sticlă subțire aflat în mâinile unui adolescent care o să conducă pentru prima oară sub influența băuturii.

— Și îți spui: atenție, asta e o treabă periculoasă.

— Dar să țipi că e periculos este ca atunci când fugi de bine și dai peste mărăcine, sau când corectura e mai proastă decât sonetul.

— Știți ce este un sonet, nu-i așa?

Bunul vorbitor Carlos îi explică femeii ce este un sonet. Asta întrerupe puțin tensiunea, iar femeia poate chiar spune mulțumesc. Un sonet e o formă poetică de paisprezece versuri creată în Renaștere, în general cu rima ABBA ABBA CDC DCD și o secvență logică al cărei ultim înțeles este dezvăluit abia în terțina finală.

Sousa revine la firul discuției:

— În probleme de macroeconomie, nu trebuie să te joci cu focul.

— Chiar așa, confirmă Carlos. Nu trebuie să te joci cu focul. De altfel, să nu te joci cu focul e foarte important când lupți cu frica.

— E esențial.

— Da, esențial. Sousa, vrei, te rog, să stingi complet luminile?

Sousa se execută. Acum femeia stă pe întuneric cu cei doi bărbați.

— Uneori, spune Carlos, profităm mai bine de instalarea fricii când suntem în întuneric deplin.

— Fără să vedem nimic.

— Și nu putem să ne jucăm cu focul.
— Nu putem.
— Să te joci cu focul e mortal.
— Letal.
— Fatal.
— Nu putem să ne jucăm cu focul. Ce hotărâre să luăm când nu reușim să vedem nimic?
— Încotro să mergem? Pe unde e ieșirea?
— Rămânem paralizați.
Deși nu îi vede, femeia crede că le distinge vocile. Cea care este suavă și intimă pare a fi a lui Carlos:
— Am să vă spun un secret, dragă doamnă. Piețele nu există.
— N-au existat niciodată, adaugă Sousa.
— Sunt ca zeii.
— Ca născocirile.
— Ca legendele.
— Cum spune Pessoa: „Mitul e un nimic care e totul".
— Dacă vreți să intimidați pe cineva, doamnă dragă…
— Stingeți lumina.
— E suficient să stingeți lumina.
— Și treaba e ca și făcută.
— Rămâne totul în regulă.
— De ce să scoți polițiști și tancuri pe străzi când ajunge să stingi lumina?
— Să stingi lumina și să șoptești.
— Să murmuri.
— Să faci din toți pereții o adevărată coastă a murmurelor[1].
— Și să răspândești zvonul.

---

1 *Coasta murmurelor* este titlul unui celebru roman al prozatoarei portugheze Lídia Jorge. (N. tr.)

— „Piețele sunt neîncrezătoare."
— „Piețele nu sunt satisfăcute."
— „Pretind mai multe reforme structurale."
— „Trebuie să fie calmate cu sacrificii."
— „Mai multă celeritate la reforme."
— „Economia are nevoie de mai multă flexibilitate."
— Foarte curând, dragă doamnă, vom arăta ca desprinși din documentarele acelea despre maiași și incași.
— Nu găsiți prieteni la nici un colț de stradă.
— Nici vorbă de stejari.
— La fiecare colț de stradă, un profet.
— Da, un profet.
— În fiecare zvon, o amenințare.
— În fiecare rumoare, o povață.
— „Piețele vor, necesită, pretind."
— Adevărul e unul singur, doamnă dragă.
— Mai devreme sau mai târziu toți vom trebui să facem sacrificii.
— Ca să înfruntăm criza.
— Cuvântul „sacrificiu" e magic, doamnă dragă.
— E singurul cuvânt care potolește mânia divină.
— Nimic nu seamănă cu un sacrificiu uman.
— Acum probabil că spuneți: a, păi eu nu vreau să fac sacrificii umane.
— Asta spuneți acum, doamnă dragă.
— Se schimbă foaia când instalarea fricii e completă.
— Și nici o instalare a fricii nu este completă…
— Fără frica de instabilitate a piețelor.
— Frica de a enerva piețele.
— Dumneavoastră nu vreți să vedeți piețele enervate, vă asigurăm.
— Când devin nervoase, piețele sparg lucruri.

— Apoi, când vom vedea că ne atinge pe noi, dragă doamnă…

— Va fi fiecare pe cont propriu.

— E o chestiune de bun-simț.

— Ce anume nu s-a înțeles din propoziția „nu sunt bani“?

— Nu sunt bani. Vistieria statului e goală.

— Trebuie să vindem rezervele de aur.

— Să vindem inelele.

— Să vindem degetele, la nevoie.

— Adevărul e unul singur, dragă doamnă.

— Nu există bărci de salvare pentru toți.

— Asta e realitatea.

— Trebuie să facem sacrificii umane ca să salvăm oamenii care pot fi salvați.

— Aici e aici.

— Și trebuie să ai curajul politic să faci aceste sacrificii.

— Fără demagogie.

— Fără populisme.

— Oamenii nu înțeleg.

— Se gândesc numai la ei.

— Când le intră poliția prin case căutându-le fiii, se gândesc numai la ei.

— Nu înțeleg că e la fel de greu pentru cel care ia hotărârea ca și pentru cel care e sacrificat.

— Toți trebuie să facem sacrificii.

— Unii o fac dedicându-se trup și suflet.

— Alții, luând hotărâri care cer curaj politic.

— Nimeni nu vrea să moară.

— E egoismul uman tipic.

— Nimeni nu vrea să-i fie foame.

— Nimeni nu vrea să facă sacrificii.
— Dar cineva trebuie să moară.
— Cuiva trebuie să-i fie foame.
— Pur și simplu, prăjitura nu ajunge pentru toți.
— Și să nu-mi spuneți acum că prăjitura putea fi mai bine împărțită.
— Asta e demagogie.
— Populism.
— Așa nu există dezvoltare.
— Și dumneavoastră vreți dezvoltare, nu-i așa, dragă doamnă?
— De-asta frica e atât de importantă, dragă doamnă.
— Frica e pragmatica metafizicii.
— Sau metafizica devenită pragmatică.
— Aici e-aici.
— Într-un cuvânt…
— Frica e realitatea.
— În curând, foarte aproape de dumneavoastră…
— Singura realitate.
— Un bâzâit la ureche.
— O prezență.
— O omniprezență.
— Aici e-aici.

Sousa aprinde lumina. Femeia și Carlos clipesc. Carlos zâmbește. Poate că zâmbea și înainte ca Sousa să fi aprins lumina, dar abia acum îl vede ea zâmbind.

— Înțelegeți, dragă doamnă? Treptat, minunea minunilor, oroarea devine logică înțeleaptă. Aproape că s-ar putea spune: dragoste pentru omenire. E cazul să se spună: *That's the spirit!* Nu-i așa, Sousa?

Sousa, mut ca peștele. Carlos continuă:

— Frica anesteziază. Frica sinesteziază. Frica vindecă. Frica arde. Frica alină. Frica îndeplinește. Sousa poate să fie martor. Nu demult, banca i-a oferit un credit să facă o operație estetică. La drept vorbind, chiar avea nevoie, nu-i așa, Sousa?

Sousa, mut ca peștele, nici nu mormăie, nici nu bombăne. Dar aprobă.

— Frica economică e frumoasă, continuă Carlos. Mai bună decât frica economică…

Aici intervine Sousa:

— E doar *oroarea* economică.

— Dar pentru asta e nevoie de agenți ai fricii, dragă doamnă, spune Carlos.

— Agenți ai fricii care să știe să scrie, spune Sousa.

— Sau să vorbească.

— Să aibă o înfățișare plăcută.

— Aici, bietul Sousa, regret că trebuie să spun... Sousa, nu te supăra pe mine, dar nu ai cea mai plăcută dintre înfățișări.

Sousa nu răspunde. Dar nu pare nici să se supere pe bunul vorbitor Carlos.

— E nevoie de cineva care să spună...

— Sau să scrie...

— Ceva cum ar fi: „Europenii asistă la un film de groază. Din toate părțile sunt asaltați de amenințările unui dezastru".

— Cuvinte poetice, dragă doamnă.

— Cuvinte poetice, cuvinte profetice.

Carlos și Sousa nu mai par oameni normali, atât de pasionați au devenit în cursul discuției. Par mai degrabă... *oameni de știință.* Oameni de știință absorbiți de lumea de afară pentru că, pentru ei, discuția, jocul de șah, discuția e totul, jocul de șah e totul, discuția și jocul de șah sunt totul. Ca și cum femeia nu ar fi prezentă. Dacă femeia ar cunoaște poeți morți, i-ar putea trece prin minte versurile moarte ale unui poet mort:

Când regele de fildeș era în pericol,
Ce mai contau carnea și oasele
Surorilor, mamelor, copiilor?

— Să nu exagerăm. Nu așa descriem noi frica economică. Nu-i chiar același lucru cu o pandemie:

Un virus străbate văzduhul. E invizibil, incolor, nedureros – până la proba contrarie. Contagiunea începe întotdeauna în forma cea mai simplă. Cineva a fost mușcat de o maimuțică în timpul unei vacanțe în Thailanda, înțepat de un țânțar în São Tomé, de o plantă în timp ce se plimba prin peisaje exotice. Simptomele nu s-au manifestat când purtătorul a făcut check-in*-ul, nu au trezit nici un fel de alarmă la detectorul de metale. Abia în avion purtătorul începe să tușească. Nimeni nu-și dă seama de nimic. De când s-a interzis fumatul în avioane, ca să se optimizeze costurile, aerul e circulat de mai puține ori. Iar rezultatul este că posibilitățile de molipsire cresc. (Ori poate că e doar un mit susținut de fumători.) Înainte, purtătorul era unul singur – o femeie zgâriată într-o plantă, un copil mușcat de o maimuță, un bărbat înțepat de un țânțar. Acum, în cursul celor zece ore de zbor, numărul purtătorilor crește. Când avionul aterizează, sunt aproape două sute de purtători, traficanți involuntari ai unei boli ucigătoare. Controlul frontierelor eșuează și el în identificarea semnelor – controlează valizele și pașapoartele ori oamenii care transpiră suspect, nu pupilele dilatate. Oricum, la sosire încă nu are nimeni pupilele dilatate sau sudori reci, cu excepția primului purtător. Dar chiar și acesta trece fără probleme frontiera. Și, chiar dacă nu*

ar trece, virusul este deja răspândit. În câteva ore, epidemia se extinde. Viteza epidemiei este proporțională cu invizibilitatea ei. Abia peste 36 de ore vreun medic se va mira de creșterea numărului de apeluri către serviciile de urgență. Vor mai trece câteva ore până ce va detecta cineva același model: vomismente, sudori reci, hemoragii interne.

Trupurile explodează. O femeie zâmbește, îi spune soțului ei că nu are nimic, este doar puțin obosită, trebuie să fie diferența de fus orar, și cade pe pardoseala de la bucătărie, horcăind ca și cum ar avea un atac de epilepsie. Bărbatul pune mâna pe telefonul mobil și cheamă o ambulanță, care după o jumătate de oră o ia pe femeie; iar soțul nu știe că e și el purtător, că peste câteva ore va avea și el aceleași simptome ca soția lui, murind de hemoragie internă, cu dureri atroce, organele vitale fiindu-i lichefiate.

Un copil se joacă la școală. În general, este băiatul cel mai neastâmpărat, dar astăzi e deosebit de calm. Profesoara chiar oftează ușurată. Habar n-are că băiatul poartă în el Moartea Vie și că, în curând, întreaga clasă va fi internată la spital. La un moment dat, când profesoara tocmai scrie ceva la tablă, o fată scoate un țipăt. Profesoara se întoarce, supărată: de ce, ori de câte ori este la tablă, ei profită ca să facă năzbâtii? E o întrebare retorică, profesoara știe asta: fiindcă nu-i poate vedea. Profesoara lasă supărarea deoparte când copiii i-l arată, împietriți, pe colegul lor căzut pe jos, în convulsii.

Un virus este cel mai rău dușman. Ne atacă pe dinăuntru. Prin asta seamănă foarte mult cu un cancer, doar că este mai rapid, mai letal și nu ne lasă nici măcar speranța chimioterapiei. Prea târziu. Întotdeauna e identificat prea târziu. E contagios. Deosebit de contagios. Îi sperie pe medici. Contrariul cancerului. Cancerul nu se ia. Un virus, chiar

dacă medicul e protejat de un costum de scafandru, este o bombă atomică.

În numai șapte zile, toată țara e în alertă maximă. Însă carantina a început prea târziu. Nimeni nu știe cine este deja contaminat – exceptând cazul în care nu se mai poate face mare lucru.

Guvernul trimite armata să blocheze ieșirile din capitală. Dar mulți soldați dezertează. Însuși statul-major, întotdeauna atât de senin când trimite carne de tun, intră în panică. Păi, cum să lupți contra unui inamic invizibil? Un inamic fără alt corp decât corpurile noastre? Armata montează corturi de campanie pentru adăpostirea răniților. Primii medici se contaminează imediat și mor și ei. Un general dă dovadă de lașitate. Altul, temându-se să nu descopere același adevăr despre el însuși, își trage un glonț în cap. Panica. Soldații trag în civili. S-a dat ordin să se bombardeze podurile. Dar nici un avion nu decolează.

La țară, departe de orașe, încă mai găsești locuri relativ sigure. Izolarea și părăsirea de care atâtea sate se plângeau se dovedesc acum o binefacere. Țăranii formează brigăzi ca să-i pună pe fugă cu focuri de armă pe orășeni. Epidemia nu e locul cel mai potrivit ca să te aștepți la sentimente bune din partea cuiva. Nu e ca și cum ai salva un naufragiat sau ai ajuta un rănit. E oroarea. E lumea morților-vii. Să ajuți înseamnă să mori. Ca să supraviețuim într-o lume ostilă trebuie să devenim și noi ostili. E singura cale. E trist, dar este singura cale.

Câteva persoane rezistă la virus. Dar și asta atrage atenția virusului. Tehnic vorbind, virusul e stupid, e un simplu nanomicrob. Dar, în felul lui, el este hiperinteligent. Virusul aproape că pare a fi fost conceput ca o armă biologică. Poate

că a și fost. Obiectivele și metoda sunt precise și economice: găsește o gazdă, o mistuie și, pe urmă, găsește altă gazdă.

La ONU încep să se gândească la ceea ce cu doar puține zile mai înainte era de negândit: să se lanseze asupra unei țări prietene o serie de bombe atomice. Vor muri poate câteva milioane de ființe omenești. Sigur. Dar trebuie să ne gândim la rațiunile superioare.

La ONU oroarea devine logică pură, simplu raționament: uneori e nevoie să ucizi câteva persoane (câteva milioane de persoane, nu mare lucru) ca să salvezi omenirea.

— Sigur, oroarea economică nu va fi la fel ca o pandemie. Dar este mai eficientă. Nu ucide atât, dar macină mai mult.

— De acord. Macină.

— Macină.

— E o moară.

Pentru femeie s-ar putea să fie o ușurare. Ei vorbesc cu ea, dar, de fapt, nu vorbesc cu ea. Sunt încântați de propriul lor joc. Niște cobre dând peste o oglindă și, pentru prima oară, înțelegând îmbătați fascinația pe care o simte o păsăruică atunci când privește un șarpe.

— O durere surdă care e acolo, nu pleacă de-acolo, rămâne acolo.

— Un zbârnâit.

— Tip tortură chinezească.

— Chinezii, uite că și la ei e o frică frumoasă.

— Faimoasa picătură pe creștet.

— Picătura care cade.

— La început nu face nimic.

— Aproape nici nu se simte.

— Dar pe urmă…

— Puțin câte puțin…

— Devine o tortură.

— Tocmai de-asta se cheamă tortură.
— Chinezească.
— Tortură chinezească.
— *Made in China.*
— Dar nu neapărat concepută…
— Proiectată…
— *In China.*
— Devine insuportabilă.
— Nu se oprește.
— Nici nu poți să te gândești.
— Așa e.
— La un moment dat nici nu reușim să gândim.
— Ne gândim doar la picătură.
— La picătură.
— Picătură cu picătură.
— Stropul.
— Cade.
— Stropul.
— Picătura.
— Picătură cu picătură.
— Strop cu strop.
— Căzând.
— Cade.
— Nu se oprește.
— Și nu reușim să ne mai gândim la nimic altceva.
— Nimic altceva.
— Doar la strop.
— La picătură.
— Care ne înnebunește.
— Ne duce la nebunie.
— Picătură cu picătură.
— Strop cu strop.

— Picătură cu.
— Picătură.
— Strop cu.
— Strop.
— Plici.
— Pleosc.
— Plici.
— Pleosc.
— Plici.
— Pleosc.
— O tortură.
— Dar lentă.
— Treptată.
— Fără grabă.
— Care ne mistuie.
— Pe dinăuntru.
— Arta supremă.
— Tehnica perfectă.
— Frica absolută.
— Frica pe dinăuntru.
— Un deliciu.
— De prima calitate, o să vedeți.

III.
DEMONSTRAȚIA

„Să micșorezi salariile nu e o politică, e o urgență.“

António Borges

Cei doi bărbați fac o pauză. Să fi obosit? Poate. Dar nu par. E clar că debitează un discurs prefabricat, l-au învățat în timpul stagiului de pregătire, iar după aceea practica a devenit rutină adaptată. Se observă că sunt o echipă care funcționează, o echipă bună, și că, dacă or fi existând conflicte ocazionale, ele sunt doar cele normale (și chiar sănătoase) între colegi cu Spirit de Vânzător, și nu simptome ale vreunei proaste dispoziții, ceea ce, de asemenea, se întâmplă, chiar în echipele cele mai experimentate. Dar e ceva mai mult: băieții ăștia (*băieți* este cuvântul potrivit când vorbești despre o echipă) nu numai reproduc o casetă, se vede că și cred ce spun. Cum se spune în limbaj sportiv, Respiră Încredere și Cred în Mesaj. Ăsta e cel mai important lucru: cel care transmite mesajul să și creadă în mesaj.

Au obosit. Sau, poate, o lasă pe femeie să se odihnească, să-și revină puțin. Îi dau o pauză de reflecție.

Până ce, poate cu forțe proaspete, bunul vorbitor Carlos spune:

— Nu știu dacă ați înțeles, doamnă, poate nu ați înțeles, dar produsul acesta e chiar ceea ce francezii numesc *la pièce de résistance.*

— Altfel spus, spune altfel Sousa, este cu adevărat cel mai bun produs din repertoriul nostru.

Bunul vorbitor Carlos o țintuiește pe femeie cu privirea. Da, chiar așa: cobra vrând (și reușind) să seducă păsăruica:

— Nu neapărat cel mai înfricoșător, să admitem. Mai presus de orice îndoială este următorul lucru: e un produs de o frumusețe, care, dacă-mi permiteți, poate să depășească până și veșnic frumoasa frumusețe feminină.

Sousa deschide un zâmbet închis de la o ureche la alta, ochi lacomi, chiar entuziaști.

— Este poate cea mai tentaculară dintre frici, spune Carlos.

— În sensul *bun* al cuvântului „tentacular“, adaugă Sousa.

— În cel mai bun sens al cuvântului. „Tentacular“ pentru că are mai multe ramificații.

Colțurile buzelor lui Sousa aproape că, transformate în cercei, îi atârnă de urechi:

— În *cel mai bun* sens.

— Tentacular și, spune Carlos, pentru că ne îmbrățișează, ne strânge în brațe, ne presează până ne încălzește sau până nu mai putem să respirăm.

— Vai, vai, își umezește Sousa buzele cu limba. E, pe deasupra, o frică de mâncat și oftat.

Femeia nu spune nimic. Ce-ar fi de spus?

Ca o hologramă, plutesc prin văzduh baloane cu vorbe:

— Nu vă faceți griji, dragă doamnă. Puțin câte puțin…

— Treptat…

— Totul se încastrează.

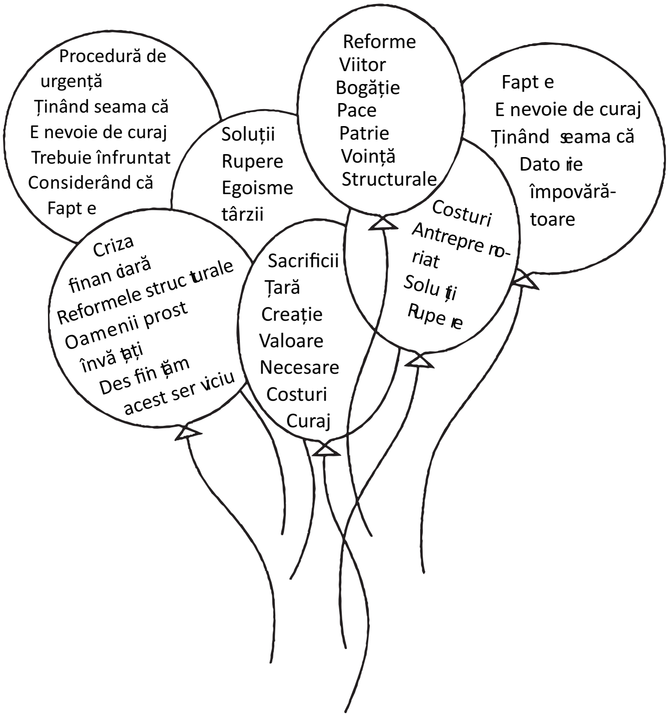
— Important e să ai răbdare.

— Răbdare, asta e cea mai importantă.

— Răbdare și capacitate de sacrificiu.

— Ne cerem scuze pentru această întrerupere, dezorientarea urmează în câteva clipe.

— Observați, e mai ușor decât pare.

ReformeViitorAverePacePatrieVoințăStructuraleSacrificiiȚarăCrea-ționValoareNecesareCosturiCurajAntreprenoriatSoluțiiRupereEgoisme târziiPersonalismCosturiDinamitareCriza financiară Reformele structuraleOamenii prost învățațiDesființăm acest serviciuProcedură de urgență Trebuie să ținem seamaE nevoie de curajTrebuie înfruntatConsiderând căFapt eFapt eE nevoie de curajTrebuie să ținem seamaDatorie împovărătoareConsiderând căProcedurgențărăEfectivRealmenteȚinând seama că

— „Criza“ e totdeauna „economică“.
— „Reformele“ sunt totdeauna „structurale“.
— „Viitorul“ e totdeauna „mai bun“.
— Sau „pentru copiii noștri“.
— „Măsurile“ sunt totdeauna „necesare“.
— Dacă n-ar fi necesare, n-ar fi măsuri, ce naiba.
— Nu există alternativă.
— Niciodată nu există.
— Acțiunile noastre depășesc întotdeauna alternativele.
— Ceilalți fac politică.
— Noi nu facem politică.
— Politica noastră e virtutea.
— Politica noastră e munca.
— Politica noastră e frica.
— Există ideologii și realiștii.
— Noi suntem realiștii.
— Realitatea e de partea noastră.
— Dovada? Vedeți filmul acesta.

Bunul vorbitor Carlos, râzând, se întoarce spre femeie:

— Nu înțelegeți o iotă, nu-i așa?

Femeia nu spune nimic. Ce ar fi de spus?

— Nu vă faceți griji, chiar asta e ideea. Carlos surâde subtil, cu înțeles. Face parte din plan.

— Completează frumusețea conceptului, adaugă Sousa, nu e clar dacă pentru a corecta sau a explicita mai bine cuvintele colegului său.

— Da, frumusețea conceptului e totdeauna lucrul cel mai important, admite Carlos. Înțelegeți, doamnă dragă, instalarea fricii este un proces de cooperare. *Un proces.* Chiar când e scoasă din priză, frica trebuie să fie în priză.

— Trebuie să fie acolo, completează Sousa. Întotdeauna acolo.

— Adică aici, spune Carlos, arătând spre cap.

— Aici, spune Sousa ducându-și mâna la piept.

— Și, bineînțeles, și aici, Carlos, râzând, își duce mâna la prohab.

— Aici, spune Sousa, dând o palmă (ușoară) pe fundul femeii, care, luată pe nepregătite, se înfioară.

Nu se înfioară totuși tare. Femeia, spre cinstea ei, nu se înfioară tare când Sousa îi dă o palmă (ușoară) peste fund.

Carlos, bunul vorbitor, vorbește bine:
— Și acum puteți întreba.
Sousa, asistentul, oferă asistență:
— „Doar asta?“
Carlos, bunul vorbitor, vorbește bine:
— Iar noi răspundem.
Sousa, bunul asistent:
— „Așteptați. Mai e ceva în plus.“
Carlos:
— „Mai e *mult* în plus.“
Sousa:
— „Și chiar mai bun fantastic perfect.“
Carlos exultă:
— Da.
Sousa însoțește exultarea:
— Da.
Carlos:
— Asta răspundem noi.
Sousa:
— E adevărul adevărat.
Carlos:
— E mai mult.
Sousa:
— Și mai bun.

Femeia nu spune nimic. Ce ar fi de spus? Nimic. Mai ales când ei conchid:

— Secretul stă în limbaj.

— În *Spread.*

— În *Downsizing.*

— În limbaj.

— În oscilații.

— În retribuții.

— În variabilele de intensitate scăzută.

— În zeii de pe stadion.

— În gunoi.

— „Regret să v-o spun, dar acțiunile dumneavoastră valorează cât un gunoi."

— Acțiuni umane, observați.

— Da, acțiuni umane.

— Celelalte, slavă Domnului, tot mai valorează ceva.

— La ce acțiuni vă gândiți, doamnă?

Râsete sardonice. Clipiri din ochi. Suntem foarte buni.

— Sousa are dreptate, dragă doamnă. Secretul stă în limbaj.

— În limbajul complicat.

— Cuvinte englezești, aspre și ascuțite.

— Cum sunt cheile englezești.

— Enigme englezești.

— Codul este cheia.

— Cheia e secretul.

— Iar secretul stă în masă.

— Fără îndoială. Secretul stă în masă.

Carlos se contorsionează precum cavalerul de La Mancha:

— „Secretul stă în masă." Ha ha. Iertați-mă, dragă doamnă, dar e foarte nostim. Niciodată o expresie nu a fost mai adecvată.

Sousa îl corectează pe Carlos à la Sancho Panza:
— Sau în lipsa masei.
— Ha ha.
Carlos e chiar contorsionat. Mai contorsionat decât un copil dezmembrat de un ucigaș în serie cum vezi filme:
— Termină, Sousa, mor.
Sousa tace.
Carlos își revine:
— Mă scuzați, doamnă. Dar chiar că are haz.
Sousa explică:
— Limbajul. Modul cum folosim limbajul.
Carlos e scăldat în lacrimi:
— Limba bifurcată.
— Trifurcată.
— Limba devenită un labirint de oroare.
— Să începem, ca și cum nici nu ne-am da seama, să folosim termeni tehnici pe care nu-i pricepe nimeni…
— Și pe urmă e suficient să-i facem pe oameni să se rușineze…
— Să întrebe ce înseamnă.
— *Benchmarking.*
— *Spread.*
— *Downsizing.*
— *Layoff.*
— *Made off.*
— *Subprime.*
— *Cutting.*
— *Rimming.*
— *Strangling.*
— *Fucking.*
— *Downfucking.*

— *Dogkilling.*

— *Meatgrinding.*

— *Cruelling.*

— *Crushing.*

— *Creaming.*

— *Screaming.*

— *S-creaming.*

— Cuvinte care servesc ca să le ungi pe pâine.

— Sau să desfaci picioarele pâinii…

— Cuvinte care pot să fie utilizate chiar și în publicitate.

— Publicitate fericită.

— Fericită. Întotdeauna fericită.

— Foarte fericită.

— Cu indici de fericire incontestabili.

— Actrițe-râs. În ziua de azi, cu criza, sunt ieftine.

— Cel mai calificat actor-râs de vârstă mijlocie, dinți nefiresc de sănătoși, pulover pe umeri peste cămașa pastel cu mânecile suflecate.

— Fericire pură.

— Pură.

— Atât de pură, încât, ca și cea mai bună cocaină, trebuie diluată.

— Foarte „tăiată".

— Acum chiar că o sperii pe doamna, măi Sousa.

— Asta-i adevărat, ăsta nu mai e limbaj economic, e limbaj de traficant.

— Sau așa.

— Nu că ar fi mare deosebire între limbaje.

— Nu e.

— Într-adevăr, nu e mare deosebire.

— O să vă dăm un exemplu de rigoare și transparență.
— Doar unul, nu trebuie nici să exagerăm.
— Nu vrem să vă răpim prea mult timp.
— Nu, nu vrem. Orice, numai asta nu.

Încăperea se învârte. Acum pare o discotecă din anii '70, cu stroboscoape. Dar impresia e că însăși camera este un stroboscop. Cuvintele ies, sau nu ies din gura celor doi crainici.

(Care, dacă nu sunt beți, nici nu mai au mult. Sau poate nu ei sunt beți. Poate camera e cea care este beată. Sau poate femeia este beată.)

O vanqyeuro fiu claro ci nno uma noite alycaeara

Există ceva delirant în delirul în dungi al al al al al al al al al încăperii.

Adică
prin studii de benchmarking
bazate pe metodologii
adecvat validate
putem compara
devotamentul pentru serviciu,
detectând
riguros
ariile de succes
și
ariile susceptibile de ameliorare.

— Oamenii nu observă, dar indicele DJ a scăzut cu șase puncte, Nikkei cu șase. Lumea s-a schimbat și oamenii

nu observă asta. Nu mai există oameni și nici nu există lumi, iar oamenii (poate pentru că nu mai există) nu observă asta.

— Și cine va încerca să înțeleagă lumea e un idiot. Ce noimă are să încerci să înțelegi ceva care nu mai există?

— Lumea s-a schimbat. Dar cum poate lumea să se schimbe dacă oamenii nu se schimbă? Sau cum poate lumea să se schimbe și oamenii să nu simtă asta? Sigur e că faptele sunt fapte și nu există lume sau persoane care să reziste faptelor.

— Atunci e așa.

— Date fatidice: Pompei, 79 d.Cr.

— Nimeni n-avea idee.

— Proastă idee.

— Că dormea pe un vulcan.

— *Titanic*, 1912.

— Nimeni nu-și închipuia că dansa pe un coșciug plutitor.

— Îndreptându-se spre un aisberg.

— În loc de America.

— Subconștientul e foarte puternic.

— Sarajevo, 1914. Nimeni nu-și închipuia.

— Nimeni nu-și închipuia nimic.

— Nimeni nu-și închipuia deloc.

— Berlin, 1939.

— Nimeni nu-și închipuia așa ceva.

— Nimeni nu știa.

— Știm că e greu de crezut, dar este cel mai pur adevăr.

— În fine, nu cel mai pur.

— Adevărul cel mai pur ucide.

— Ca și cocaina cea mai pură.

— Sau heroina cea mai pură.

— Nimeni nu vrea heroină pură.
— Heroina pură ucide.
— Adevărul e că la Pompei…
— Nu știa nimeni. Sau nu voia nimeni să știe.
— E același lucru.
— Că dormea lângă un vulcan.
— Pe un vulcan.
— Adormit.
— Dar vulcanii se trezesc.
— Sunt precum coșmarurile.
— Se trezesc.
— Într-o zi se trezesc.
— Credem că ne aflăm pe un teren sigur și, până la urmă, stăm culcați pe un monstru care, în orice moment, se poate trezi.
— Purici pe un câine, asta suntem.
— Purici pe un câine.
— Doar că puricii, în principiu, știu că sunt purici.
— Și că lumea lor e un *mondo cane*.

„Europenii asistă la un film de groază. De pretutindeni apar amenințări de dezastre. Guvernul britanic a făcut deja cunoscut că, dacă zona euro o să facă implozie, date fiind undele de șoc ce decurg controalele de la frontiere se vor înteți pentru călătorii de la marginea spațiului comunitar."

Lui Carlos i se pare util să se arate didactic, astfel că în mijlocul dezordinii continuă:
— De exemplu, prim-ministrul francez se jură că „nu există planuri pentru excluderea cuiva".
— Păi, dacă el se jură e semn că este invers.
— Azi știm cu toții, mulțumită instalării fricii, că negarea înseamnă confirmare. Negarea înseamnă confirmare.

— Singura formă de a nega este să nu vorbești de problemă.

— Dacă numești un lucru înseamnă că recunoști realitatea acelui lucru. Jurnalele neagă apropierea dezastrului, dar numesc dezastrul.

— Priviți-i pe americani, doamnă. Uitați-vă la americani.

— Americanii botează taifunurile, uraganele, tragediile naturale. Și dau numere tragediilor umane. Dezastrul de la New Orleans a avut un nume de femeie – Katrina; dezastrul Turnurilor Gemene un număr – *nine eleven.* 14-18 e diferit de El Niño.

— Înțelegeți, doamnă?

— Furtuna perfectă poate că înseamnă să reunești, într-un singur cuvânt-parolă, numere și litere.

— Pot să fac o modestă propunere?

— Sigur că poți, Sousa. Îndrăznește, fii bărbat.

— Europa2014.

— *Europa2014.* Frumos nume. Îmi place. Nu vă place, doamnă?

Femeia nu spune nimic. Știe că întrebarea e doar o formalitate. Se roagă numai să nu se trezească copilul. Dar nu. E cuminte. Câtă vreme nici unul dintre ei nu are nevoie să meargă la baie…

„Spread-ul bancar, în termeni simplificați, este diferența dintre rata dobânzilor încasată de la cei care cer un credit și rata dobânzilor plătită deponenților în bănci. Cu alte cuvinte, este diferența dintre remunerarea pe care banca o plătește celui care aplică pentru o resursă și cât încasează acea bancă spre a împrumuta aceiași bani."

— Uitați-vă pe Wikipedia, doamnă.

— Aruncați-vă ochii pe Wikipedia.

— Smulgeți-vă ochii și donați-i Wikipediei.
— Vedeți bine, doamnă.

„Incertitudinile mediului macroeconomic creează incertitudine în mediul microeconomic."

— Cu alte cuvinte.
— Sau cu aceleași cuvinte.
— E furtuna perfectă.
Bunul vorbitor Carlos devine pentru o clipă circumspect:
— Trebuie să recunoaștem și că nu e ușor. Este nevoie să se înțeleagă că piețele sunt instabile. Moneda e fluctuantă și fluctuarea nu e bună – tot ce fluctuează, în general, mai devreme sau mai târziu, se izbește de un aisberg.
Sousa devine circumspect cu circumspecsolidaritate:
— Economia trebuie injectată cât mai urgent.

„Trebuie adoptate urgent reformele necesare. Reducerea salariilor nu e o politică, este o urgență."

— Mai puteți spune acum că nu e frumos?
— Neo-zeii poartă costum și cravată marca Armani.
— Poate fi și altă marcă?
— Nu, conducerea regretă, nu poate fi Prada, Calvin Klein, Hugo Boss, Zefirelli, Klaus Nomi. Trebuie să fie chiar Armani.
— E un cuvânt biblic, Armani. Aproape un palindrom.
— De la *Inamrah.*
— Știați, doamnă, că în unele limbi secrete *Inamrah* înseamnă „Halou Cast"?
— Inocența cea mai pură și mai cristalină pe care o pot cumpăra banii.
— „Îndeplinim doar ordine."

— „Făcând aplicații financiare."
— „Reajustări necesare."
— „Consultarea acestei broșuri nu scutește de obligația citirii textului scris cu caractere mici."
— Himenul sufletului reșapat ca nou.
— Economia e gata să cedeze, precum un acoperiș sub greutatea tot mai mare a apelor. Economia e gata să cedeze, putem începe să vedem breșele, fisurile, crăpăturile. Economia e gata să cedeze. Este oribil, dar e gata să cedeze. Am fost zăvorâți într-un compartiment închis și nu există ieșire. O să murim înecați ca șoarecii.
— Leonardo di Caprio, unde ești când avem nevoie de tine?
— Oroarea ororilor. Să fii într-un compartiment etanș, dar care, până la urmă, nu e etanș. Apa pătrunzând pe sus. Perspectiva de a muri înecați ca șoarecii îi descurajează până și pe cei mai altruiști.
— Sau, mai rău, înecați ca oamenii.
Sousa geme, imitând remarcabil pe cineva cuprins de panică:
— „Eu nu vreau să mor ca un om! Dacă tot trebuie să mor, măcar să mor ca un șoarece!"
Carlos râde:
— Dar nu moartea este soarta care ne așteaptă.
— Este ceva mai rău.
— Mult mai rău.
— Falimentul tehnic.
— Asta e.
— O să rămânem îngropați în falimentul tehnic. Ratele dobânzilor o să atingă niveluri insuportabile. O să tot plătim timp de decenii, de secole dobânzile datoriei pentru împrumutul de suplimentare a ajutorului.

— Iar dobânzile cresc mai rapid decât propria umbră.
— Trebuie să plătești dobândă zece monede pe zi.
— Când pe zi câștigi șase.
— Datorezi patru.
— În ziua următoare datorezi paisprezece.
— Paisprezece sau patrusprezece?
— Bună întrebare, măi Sousa.
— Câștigi șase.
— Datorezi opt.
— Și așa mai departe.
— La sfârșitul unei săptămâni, oricât ai munci…
— Datoria crește.
— Riscul e că, dacă n-o plătești, se dublează.
— Ca să spun adevărul, riscul, dacă n-o plătești, e garanția că n-o poți plăti.
— Nu cu bani, cel puțin.
— Păi, niciodată n-a fost vorba de bani.
— În fond, n-a fost niciodată vorba de bani.
— Banii sunt doar un *ersatz.*
— O dublură, un înlocuitor.
— Un simbol.
— Un cal troian pentru adevărata vânătoare de comori.
— Vânzarea, în pagubă, a tot ce este public.
— A celor mai bune proprietăți.
— A terenurilor.
— A clădirilor.
— A aurului.
— A corpului.
— A vieții.
— A pavilioanelor atlantice.
— A constituției.

— A vocii.
— A orificiilor.
— A condiției umane.
— Încetăm, literalmente, *să fim*, spune Carlos. Rămânem dependenți de ajutoare.
— Externe, corectează sau completează Sousa.
Timp de o nanosecundă, Carlos pare să fie în încurcătură:
— Pardon?
— Nu, spune Sousa. Pentru datorie nu există pardon.
— Acum mă zăpăcești, Sousa.
— Externe. Ajutoare. Totdeauna externe, ajutoarele.
Carlos își revine:
— A, da. Ai dreptate. Scuză-mă, am avut un lapsus.
— Ajutoarele externe sunt injecție de capital și îndatorare crescândă și scădere a cotelor și instabilitate a pieței și pariul greșit pe creștere și fonduri structurale a căror funcție secretă este să destructureze…
Carlos rămâne pe gânduri, gânditor:
— Există un film cu Batman așa.
Acum e rândul lui Sousa să spună:
— Pardon?
— Există un film cu Batman așa. Max Schrenk anunță că fabrica lui o să aducă energie în Gotham. Dar în realitate suge energia orașului.
— A, da, sigur. Capul ăsta al meu.
— E nevoie de mult tupeu ca să anunți un lucru și să faci contrariul, dragă doamnă.
— Cam așa se întâmplă acum tot mai des, sigur că ați observat și dumneavoastră asta.
— Să închizi un serviciu și să lași un afiș pe ușă.

„Încetăm să vă servim ca să vă servim mai bine."

Sousa confirmă:

— Sau ca și cum ai speria jumătate de lume, ca pe urmă să spui: nu vă temeți, e doar o manevră…

Carlos și-a regăsit ritmul:

— Sau când Scufița Roșie întreabă: pentru ce sunt ochii ăștia, bunico?

Ar putea face înot sincron, pentru că Sousa intră perfect în joc:

— Ca să te văd mai bine.

— Și pentru ce e nasul ăsta, bunico?

— Ca să te miros mai bine.

— Și pentru ce sunt dinții ăștia, bunico?

Și pentru ce sunt dinții ăștia, bunico? Și pentru ce sunt dinții ăștia, bunico?

Bunul vorbitor Carlos închide televizorul. Deranjată de subita schimbare de lumină, femeia se freacă la ochi. Bunul vorbitor își arată palmele. Nimic în palma asta, nimic în palma cealaltă...

— O minune, nu-i așa? Una dintre cele mai frumoase și perfecte frici care există. Fiindcă e o frică ce se hrănește pe ea însăși. Prin simpla ei evocare, frica de criza economică are drept efect secundar (eu chiar aș spune primar) crearea unei crize economice.

Sousa intervine:

— Dar adevărul e că...

Carlos, bunul vorbitor, zâmbește:

— Situația economică e într-adevăr îngrijorătoare.

Ciudat, dar acum Sousa e cel care pare să vorbească în italice:

— *Probabil va trebui să renunțăm la moneda unică.*

— Ceea ce va atrage după sine consecințe serioase.

— *Am început să cheltuim mai mult decât aveam nevoie.*

— Acum plătim prețul.

— *Am construit autostrăzi de care nu aveam nevoie.*

— Noi? va întreba doamna.

— *Noi, răspundem noi.*

— Piețele și-au pierdut încrederea.

— *Și au dreptate.*
— Au dreptate.
— *Piețele au întotdeauna dreptate.*
— Piețele sunt iraționale.
— *Dar au întotdeauna dreptate.*
— E o veselie.
— *Asta așa e.*
— Trebuie să luăm măsuri curajoase.
— *Nepopulare.*
— Oamenii nu înțeleg.
— *Nu, nu înțeleg.*
— Nu înțeleg.
— *Sacrificiile pe care le facem pentru ei.*

— Și mai e și oroarea războiului.

— În spatele unei crize mari se află întotdeauna un mare război.

— Sau viceversa.

— Da, viceversa e de asemenea bine văzută. În spatele unui război mare se află întotdeauna o mare criză.

— Adică vin din nou rușii.

— Sau chinezii.

— Sau teroriștii.

— Escaladarea conflictului este iminentă.

— Deja încep să se închidă granițele.

— *Love is in the air…*

— *Fear.*

— Pardon?

— *Fear. Fear is in the air.*

— A, da, ai dreptate. Ați observat, doamnă, că în ultimul timp a și început să se cânte imnul cu mai multă fervoare?

— Există ferestre de oportunitate, totuși.

— Ferestre de oportunitate.

— O criză poate fi o oportunitate oportună ca să se procedeze la reforme structurale. Să se schimbe cultura, înțelegeți, doamnă? O revoluție în obiceiuri.

— Să se arunce surplusul.

— Pe vremuri exista ciuma neagră.

— Avea o funcție igienică.

— Ne-am pus speranța în SIDA.

— Dar, până la urmă, doar în Africa a funcționat cum trebuie.

— O decepție.

— Păi, să schimbi cultura nu e lucru ușor.

— Nu, nu e ușor.

— Oamenii încă se mai agață mult de valorile arhaice.

— Încă mai cred că pot să fie sprijiniți.

— Nu pot.

— Lumea s-a schimbat.

— Societatea, treptat, este înlocuită de corporație.

— Și, oricât ar vrea, o corporație nu se poate înduioșa în fața verigilor mai slabe.

— De încărcăturile moarte.

— De grăsimile excedentare.

— Important, în fond, este ca oamenii să aibă dreptul de a alege.

— Ei cred că îl au.

— Dacă îi dați fiului dumneavoastră fulgi de ovăz, doamnă, bineînțeles că n-o să-i placă.

Femeia se înfioară. De unde știu ei că este un copil în casă? Dar imediat se simte ușurată. Ei nu fac altceva decât să-și prezinte produsul. Deocamdată.

— N-o să-i placă.

— Păi așa e.

— Copiilor nu le plac fulgii de ovăz.

— Dar dacă i-ați da să aleagă între Kromomix și Galtynor…

— Și ar fi un mic cadou sau un desen nostim pe ambalaj…

— Atunci i-ar plăcea.

— I s-a dat să aleagă.

— Între Kromomix și Galtynor…

— Și puștiul a ales.

— Nu doar niște fulgi de ovăz.

— O marcă.

— O *marcă.*

— O marcă ce marchează și demarchează.

— Într-o zi băiatul ăsta va visa să posede un Patek Philippe…

— În loc să se preocupe de idei.

— În asta constă puterea mărcii.

— De asta-i atât de important ambalajul.

— Ambalajul și alegerea.

— Fiindcă reformele structurale vor fi dureroase.

— Și nepopulare.

— Și e nevoie să ne asigurăm că oamenii votează cum trebuie.

— Spre binele tuturor.
— Înțelegeți. Nu e spre rău.
— Trebuie să intrăm în competiție cu alte țări…
— Alte culturi…
— Unde valoarea muncii e foarte scăzută.
— Aproape zero.
— Mai puțin de zero.
— Și dacă vrem să fim în competiție cu acele țări…
— Acele culturi…
— Trebuie să schimbăm țara noastră.
— Cultura noastră.
— Reforme structurale, înțelegeți?
— Aici e-aici.
— Singura noastră oportunitate…
— Singura noastră șansă…
— Și să scădem și noi valoarea muncii.
— A vieții.
— Trebuie.
— Trebuie.
— Piața e dură și nu are milă de bunele sentimente.
— De exemplu, să presupunem că cineva are nevoie de dializă, un tratament scump și regulat, care costă mai mult decât contribuția beneficiarului.
— Nu sunt condiții pentru continuarea prestării acestui serviciu.
— E trist, dar adevărat.
— Nu sunt bani.
— Nu sunt bani.
— Care parte din „nu sunt bani“ nu ați înțeles?
— Nu sunt bani.
— Acesta e unul dintre aspectele unde este cel mai urgent să se treacă la reforme structurale.

— Cine vrea sănătate să plătească.

— Și cine nu va putea să plătească…

— Să joace la loto.

— Vedeți. E o chestiune de moralitate.

— O chestiune morală.

— Aveți un magazin. Vine o persoană și spune: „Aș vrea o sticlă de șampanie, dar nu am bani să plătesc“.

— I-ați da sticla de șampanie gratis?

— Nu i-ați da-o…

— I-ați da-o.

— Bătrânii din Restelo pot argumenta că dializa nu e același lucru cu o sticlă de șampanie…

— Dar e.

— Șampanie.

— Din cea bună.

— Franțuzească.

— Nu spunem asta cu plăcere.

— O spunem chiar cu părere de rău.

— Dar e un adevăr care trebuie spus: dializa e șampania sănătății.

— Și nici măcar șampanie națională.

— Șampanie franțuzească.

— Din cea bună.

— Din cea scumpă.

— În plus, cei mai puțin productivi sunt cei care au mai multă nevoie de îngrijiri. E paradoxul acestui comerț.

— Cine vrea sănătate, educație, justiție…

— Trebuie să suporte costurile.

— Bine spunea cântărețul: „Când capul n-are înțelepciune / corpul e cel care plătește“[1].

1 Este vorba de cântărețul António Variações, unul dintre primii portughezi morți de SIDA în anii ’80. (N. tr.)

— De-ar avea înțelepciune.

— Ar face un Plan Maddie[1].

— Dar reversul e încă și mai adevărat.

— *Când corpul nu are înțelepciune / capul e cel care plătește.*

— În timpurile astea, dragă doamnă, vă spun un singur lucru. Reversul e aproape mereu și mai adevărat.

— Oamenii nu au idee.

— Tocmai că nu au idee.

Bunul vorbitor Carlos își freacă mâinile:

— În fine, într-un fel, încă e bine. Ignoranța uneori poate fi o excelentă pătură protectoare.

Femeia vede, abia ascuns, un firicel de surâs pe buzele lui Carlos. Tipul de răspuns ascuns care vrea să se dezvăluie și care este ascuns de vorbitor doar pentru ca interlocutorul să înțeleagă că e ascuns. Asta era intenția surâsului încă de la început. Nu să se ascundă, doar să sugereze această batjocură vicleană de a râde-pe-la-spatele-celorlalți. Iar dacă acest râde-pe-la-spatele-celorlalți ar putea fi în-fața-celorlalți, perfect.

---

1 Joc de cuvinte între „Planul Médis“ de asigurări de sănătate privat oferit de o bancă, și „Maddie“, numele fetiței engleze dispărută în Algarve, în 2003, un caz foarte mediatizat în toată lumea. (N. tr.)

Ca un fumător care a alergat zdravăn, bunul vorbitor Carlos pare acum nițel obosit. Își pune mâinile pe coapse o clipă, lasă capul în jos. Femeia cumpănește oportunitatea. Dar, până să ia o hotărâre, el și-a și ridicat capul și se uită la ea:

— Încotro ne îndreptăm?

Răspunde Sousa:

— Moartea e un pariu sigur. Singurul pariu sigur. Trebuie luate măsuri drastice pentru salvarea economiei.

— Am trăit peste posibilitățile noastre.

— Modelul statului social a eșuat.

— E un anacronism.

— Aș spune chiar mai mult, o anacronicitate.

Carlos regăsește firul roșu:

— Moartea.

— Așa-numita „moarte naturală“, explicitează Sousa.

— Tocmai. Bătrânii.

Sousa pare să coboare vocea:

— Bătrânii.

— Scumpi, inutili.

— Scumpi, inutili.

— Neproductivi.

— Bătrânii.

— Trebuie să se găsească o soluție înțeleaptă.
— Una care să mulțumească toate părțile.
— Dar care să nu cedeze în fața egoismelor anumitor grupuri.
— Trebuie să existe spirit de echipă.
— O soluție înțeleaptă.
— Finală.
— Singura soluție înțeleaptă.
— Înțelegeți, dragă doamnă. Țările sunt niște anacronisme.
— Statul social și-a trăit traiul.
— Nu pot fi protejați toți.
— Nici măcar nu e ceva de dorit.
— Ce societate paternalistă e asta, care are mania să protejeze totul!
— Nu la asta trebuie să servească mecanismul statului.
— Mecanismul statului trebuie să servească la potențarea dinamismelor antreprenoriale ale forțelor antreprenoriale.
— Doar pentru că cineva s-a născut aici, trebuie să aibă toate drepturile?
— Asta e o nedreptate teribilă.
— O teribilă nedreptate.
— Trebuie să se facă distincția între forțele productive și cele neproductive.
— Bătrânii.
— Și să se recompenseze meritul.
— Ca atare, la fel ca în corporații.
— De ce să nu fie condusă o țară ca o corporație?
— Ce fel de spirit anti-antreprenorial e ăsta?
— O corporație funcționează așa cum trebuie.

— Cum trebuie.

— Elimină, fără emoționalisme, grăsimile excedentare.

— O corporație are un obiectiv precis.

— Și trăiește în funcție de acest obiectiv.

— Nu e un stabiliment filantropic.

— Cine vrea filantropie s-o cumpere.

— O corporație trebuie să se debaraseze periodic de operele moarte.

— De grăsimile excedentare.

— Bătrânii.

— Ca să nu mai vorbim și de copii.

— Altă cheltuială, dar asta nu ne interesează acum.

— Acum e vorba de bătrâni. Tema cea mai urgentă.

— Pensiile bătrânilor.

— Bolile bătrânilor.

— Longevitatea bătrânilor.

— O duc mult bătrânii.

— Prea mult.

— E neomenos cât de mult o duc.

— O gaură în economie.

— Neproductivi.

— Măcar dacă am putea face supă din ei…

— Supă verde.

— Glumim, dragă doamnă.

Dar nu mult, își spune, poate, femeia.

— Adevărul e că bătrânii, spre deosebire de copii, nu promit un viitor luminos.

— Deși neproductivi, copiii cel puțin pot încă să devină productivi.

— Câtă vreme bătrânii…

— Pare o greșeală să spui așa ceva…

— Dar n-ar trebui.

— Ce lume mai e și asta în care a spune lucruri sigure pare atât de greșit?

— Adevărul e că...

— Doară pe cine-o durea.

— Adevărul e că...

— La drept vorbind, dragă doamnă, bătrânii servesc doar pentru un singur lucru.

— Să voteze.

— Asta așa e. Cel puțin, bătrânii votează întotdeauna bine.

— Unii.

— Majoritatea.

— Le e frică.

— Aproape că se pot lipsi de produsele noastre.

— E ca o enzimă naturală.

— Merg cu autobuzul.

— Și le e frică.

— Merg pe stradă.

— Și le e frică.

— Frică.

— Bătrânii.

— Minune.

— Dar sunt inutili.

— O cheltuială absurdă.

— Au boli, ca și porumbeii.

— Boli și iar boli.

— Aici sunt mai răi decât porumbeii.

— Bătrânii.

Femeia nu spune nimic. Poate să fie șocată de propunere. Dar ce poate face? Ce e de spus? Și, conform unui raționament absurd, însă care o mai liniștește, cât timp

ei sunt concentrați asupra bătrânilor, are senzația că băiețelul continuă să fie în siguranță.

— Dacă vom lua măsurile necesare, bătrânii o să se ducă mai repede. Știți asta, nu-i așa, doamnă?

— Poate că ar fi o soluție pentru țară.

— Să se facă economii. În economii stă câștigul.

— Ne trebuie spirit de lider.

— De spirit de lider este nevoie.

— O ierarhie clară.

— O conducere puternică.

— Antreprenoriat.

— Antreprenoriat este cuvântul.

— Să se treacă la reforme urgente.

— Să se însănătoșească cheltuielile publice.

— Să se revitalizeze economia.

— Să se termine cu risipa.

— Investiții, în loc de subsidii.

— Să se creadă în potențial, în loc să se procedeze la paternalisme inutile.

— Să se creeze o societate mai dinamică.

— Mai dreaptă.

— Și asta.

— În acest scop…

— Această misiune herculeană.

— Această purificare necesară.

— Această revitalizare a țesutului social.

— Nu e posibil să se temporizeze.

— Nu e posibil.

— Nu, nu e posibil.

— Trebuie să se treacă la reformele necesare.

— Să se elimine bătrânii.

— Nu, nu „să se elimine“. *Să se soluționeze.*

— Da, bine spus. Să se soluționeze.
— Să se soluționeze.
— E o măsură rațională.
— Mai mult decât necesară, urgentă.
— În fond, e chiar bine pentru ei.
— În fond, e chiar spre binele lor.
— De fapt, la ce servește sănătatea fără să existe și o calitate a vieții?
— E măsura sigură.
— Lucrul uman de făcut.
— Măsura sigură.
— E urgent să se dezactiveze operele moarte.
— Neproductivitatea are un preț.
— O corporație trebuie să se debaraseze de grăsimile excesive.
— De operele moarte excedentare.
— Și copiii.
— Da, copiii.
Femeia simte un nod în stomac. Dar nu spune nimic.
— Cine vrea sănătate să plătească.
— Cine vrea educație să plătească.
— Cine vrea copii să-i plătească.
— Trebuie să fii dispus să plătești prețul.
— Oamenii nu plătesc pâinea?
— Atunci, ce-i așa de scandalos?
— Scandalos, la drept vorbind, ar fi contrariul.
— N-o fi demagogie să consideri că există lucruri mai importante decât pâinea?
— Asta da, e o insultă față de orice spirit educat.
— O insultă.
— Cine vrea ceva trebuie să fie dispus să plătească prețul.
— Prețul de plătit.
— E legea cererii și a ofertei.

— Legea pieței.

— Și piața e foarte sensibilă.

— Imprevizibilă.

— Capricioasă.

— Ca un adolescent în criză.

— Așa e.

— Chiar ca un adolescent în criză…

— Are totdeauna dreptate.

— Dumneavoastră, doamnă, ați avea curaj să mergeți să discutați cu un adolescent?

— Eu nu.

— Nici eu.

— Ferească Sfântul!

— Pe naiba!

— Ferească Sfântul!

— Frica e pedagogică.
— E foarte interesantă.
— Te-ajută să înțelegi firea omenească.
— Te-ajută să-ți domesticești instinctele rele.
— Frica are un nu știu ce de experiență științifică.
— Ajută să înțelegi mai bine modelul social.
— E foarte interesantă.
— E emoționantă.
— Pui un tânăr și un veteran în aceeași cușcă.
— Tânărului îi e teamă că nu-și va găsi serviciu.
— Celuilalt, frică să-și piardă serviciul.
— Tânărul știe că riscă să-și petreacă viața tot făcând stagii.
— Masterate.
— Stagii.
— *Telemarketing.*
— Anchete din ușă în ușă.
— Cel de vârstă mijlocie știe că, în ziua în care își va pierde serviciul, e terminat.
— Nu are nimic cu tânărul, dar…
— La fel cum nici tânărul nu are nimic personal cu cel de vârstă mijlocie, care ar putea chiar să-i fie tată.
— Dar…

— Ce vreți, doamnă?
— E mondo cane.
— Mondo pisică.
— Mondo porc.
— Mondo șoarece.
— *It's only bizniss.*
— Mai întâi, încearcă să nu intre în conflict.
— Să evite confruntarea.
— Cel de vârstă mijlocie știe că tânărul e mai iscusit.
— Tânărul știe că celălalt cunoaște mai bine toate dedesubturile.
— Un amic de-al meu lucrează într-o fabrică din Germania.
— Așa se călește oțelul.
— Săptămânal apare un inginer și spune:
— „Herr Silva, învață-l pe tânărul ăsta nou angajat toate dedesubturile."
— Iar amicul meu, șiret, spune că da.
— În fabrică lucrează polonezi, turci, greci, portughezi.
— Băcănia de la poarta fabricii e a unor sicilieni.
— Excelente brânzeturi.
— Și pâine.
— Excelentă pâine de Calabria.
— El spune că da, toți spun că da, însă pe urmă…
— Evident că nu-l învață.
— E un fel de lasă-mă să te las.
— După o lună, toți ar fi fleașcă.
— Înlocuiți de tineri.
— Astfel, când, din lipsă de experiență, un tânăr își bagă mâna sub o tonă de oțel…
— Toți fac pe niznaiul.
— Țipetele sunt oribile.

— Dar toți fac pe niznaiul.
— Încă unul care nu ne mai poate fura slujba.
— E legea supraviețuirii.
— Nu că sunt răi.
— „Și ce vrei să fac?“
— „E care pe care.“
— „Ce-ai face în locul meu?“
— Asta e.
— Pune un tânăr și unul de vârstă mijlocie într-o cușcă.
— Îți face plăcere să-i vezi.
— Își dau târcoale, neîncrezători.
— Pe urmă mai pune și un bătrân.
— Atunci tânărul și veteranul înțeleg.
— Au găsit veriga mai slabă.
— La drept vorbind, nu tânărul îi amenință celuilalt slujba.
— Pentru moment.
— La drept vorbind, nu cel de vârstă mijlocie îl împiedică pe tânăr să pătrundă pe piața muncii.
— Pentru moment.
— E bătrânul.
— Bătrânii.
— Cu pensiile lor.
— Cu bolile lor.
— În plus, dacă s-ar arunca așa, cu mâinile goale, asupra celui de vârstă mijlocie…
— Tânărul ar risca să-și rupă unghiile.
— Dacă ar încerca să-i dea un picior în fund tânărului…
— Cel de vârstă mijlocie ar risca să rămână fără suflare.
— Mai bine să-i atace pe bătrâni.

— Oricum, e vina lor.

— Ca să li se plătească pensiile a intrat economia în colaps.

— Sunt mai răi ca imigranții.

— Ăia cel puțin muncesc.

— Fură slujbele, dar muncesc.

— Și, oricum, fură slujbele pe care noi nici morți nu le-am vrea.

— Așa e.

— Greul începe când imigranții vor ceva mai mult.

— Când vor slujbele pe care noi, morți-copți, le vrem.

Mă îngrijorează că, în orașul acesta, săracii sunt complet marginalizați. Ce pot să spun e că sunt oameni de treabă. De exemplu, când vor să se deplaseze dintr-un loc într-altul, trebuie să o facă pe jos, pe șosele de centură, care nu sunt destinate acestui scop, ci doar automobilelor. Iar când cineva îi ia cu autostopul, se înghesuie într-un tub de cauciuc care le împiedică mișcările, în spatele mașinilor, într-o poziție verticală, cum nu se poate mai incomodă și din care anevoie reușesc să se elibereze. M-am hotărât să merg cu taxiul până la estuar, zonă periculoasă, pe sub pod, un maidan de ciment unde turiștii sunt sfătuiți să nu se ducă. Eu m-am dus. Și mai suntem sfătuiți să nu-i ajutăm pe săraci și vagabonzi, dar eu vreau să-l ajut pe acesta, care continuă să fie prizonier în învelișul de cauciuc din spatele mașinii care l-a adus până aici, dar al cărei stăpân, din motive de siguranță, nu s-a încumetat să-l elibereze. El îmi cere ajutor din ochi, cu puținul din corpul lui care e la vedere, și atunci îl ajut, sforțându-mă cu amândouă mâinile, lărgesc tubul de cauciuc până ce reușește să iasă. Când e liber, îmi dau seama că am făcut o mare prostie: cei care-i avertizează pe turiști să nu dea boabe de porumb porumbeilor au dreptate, pentru că el îndreaptă spre mine (e drept că aproape cu tristețe) un pistol și mârâie: portmoneul. Acum, mie chiar îmi plac săracii,

dar în portmoneul meu țin totul. Cardurile, buletinul, banii… Totul e în portmoneu. Și înțeleg printr-o iluminare subită că, oarecum, eu sunt portmoneul. Refuz să i-l dau și, ca și cum aș fi foarte hotărât, mă apropii de el. Apar alți săraci care mă înconjoară, par niște sperietori de ciori, sau câini sălbatici, se apropie, dar nu se apropie, iar banditului meu nu-i vine să creadă că sunt atât de idiot, încât prefer să încasez un glonte decât să-i dau portmoneul. Dar el nu înțelege: portmoneul sunt eu. Mai curând i-aș da sufletul, dacă aș avea așa ceva. Iar surprinderea lui se întoarce în favoarea mea. Când ajungem față în față, observăm amândoi că el nici măcar nu ține bine pistolul. Poate că nici nu are gloanțe, pentru că gloanțele sunt scumpe, sau poate nu mai are decât două și nu vrea să le risipească. Îl înhaț de mâini și ne luptăm așa, nici unul destul de puternic ca să-l doboare pe celălalt. Pentru mine e destul de frustrant să observ că am fost atât de puțin înțelept, încât să refuz să-i dau portmoneul. (Măcar dacă s-ar fi mulțumit cu o bancnotă de douăzeci de euro.) Nu am forță pentru altceva decât să dansez cu el, ținând brațele în sus, ca și cum am fi format un arc într-un dans popular pentru ca celălalt să treacă pe dedesubt. Și îmi dau seama atunci că mă paște un nou pericol. Buzunarul pantolonilor mei e lipsit de apărare și alți săraci ar putea să încerce să-mi sustragă portmoneul. În cele din urmă, reușesc să rămân cu pistolul, iar ingratul meu atacator renunță și pleacă. Să nu-mi mai povestiți vreodată legenda lui Daniel cu leul căruia i-a scos o țeapă din labă și care pe urmă, în circul-roman, l-a recunoscut și a refuzat să-l devoreze. Fiarele umane nu sunt potrivite pentru astfel de povești. Dar iată că două femei se apropie de mine, ezitante, în timp ce eu încerc să studiez cum să scap cât mai repede posibil de pe maidanul acela de ciment de sub pod,

lângă estuarul unde fluviul care scaldă orașul întâlnește marea. Una dintre femei îmi atinge umărul, dar eu cunosc trucul și îmi protejez imediat portmoneul cu mâna. Cealaltă șuieră o înjurătură oarecare, pe care abia când o repetă o înțeleg: suntem portugheze, porcule, cu noi să nu faci pe prostul. Iar eu le răspund imediat: aveți haz, și eu sunt portughez, doamnele mele, și dacă-s turist nu înseamnă că sunt și prost.

Nu știu dacă voi reuși să scap de acolo sau dacă sperietorile umane din jur nu vor închide cercul mai înainte, dar răspunsul pe care tocmai l-am dat celor două hoațe e primul lucru pe gustul meu din toată povestea asta.

— Știți ceva, dragă doamnă? Într-o zi o să ne trezim toți cu un rinichi în minus.

— Partea bună: deficitul va fi redus cu 13%.

— Dar nu vrem să vă plictisim.

— Din contră.

— Dați-ne voie să vă mai povestim doar o istorioară.

— Sau câteva.

— Fiind în concediu, ați reușit chiar să puneți deoparte niște bani ca să faceți o călătorie.

— Să trageți la un hotel, cu demipensiune.

— Sau *all inclusive*.

— Nu vă sfătuim.

— Nu vă sfătuim deloc.

— De ce să plecați de-acasă, când acasă aveți de toate?

— Nici nu vă imaginați ce se poate întâmpla prin hoteluri.

Acum femeia știe deja unde vor să ajungă. E o nouă demonstrație. Cei doi par a fi vicioși. Spun că e spre binele ei, pentru instruirea ei, pentru ilustrare, dar oricine în locul ei ar avea motive suficiente să se îndoiască.

— La micul dejun ne-am așezat din greșeală la masa rezervată. Ne-am dat seama abia când ne-am dus să luăm suc și am văzut, la întoarcere, că pe o plăcuță scria „Rezervat". Din fericire, încă nu începuserăm să mâncăm și ne-am mutat lucrurile – ziarul, un bol cu cereale, sucul – pe altă masă de alături. Nu știm dacă era chiar rezervată pentru cineva, sau de fapt chelnerii hotelului nu voiau să muncească mai mult decât necesar, împingând persoanele (ca pe niște vite) spre alte mese.

— Nu că am fi avut de ce să ne plângem de chelnerii de la hotel. Am sosit abia azi-noapte, dar ni se par foarte serviabili. Doar că nu ne-a plăcut când recepționerul ne-a cerut cardul de credit „pentru cheltuieli extra" și, când i l-am dat, s-a dus să verifice codul. Probabil că asta nu înseamnă nimic, dar ce putem spune? Nu ne-a plăcut. Altfel, sunt toți politicoși, deși puțin reci. Liftierul, camerista care a venit să ne pună o bomboană pe pernă, menajera drăguță care ne-a bătut astăzi la ușă ca să întrebe dacă avem rufe de spălat sau de călcat. Toți foarte politicoși. Oricum, noi știm că nu-și fac decât treaba.

— Un hotel e un punct de trecere. Zilnic sosește și pleacă multă lume. Nu ne-am mirat, de aceea, când au început să dispară dintre comeseni. Adică e potrivit să folosim termenul „să dispară" în acest caz?

— Un hotel e un punct de trecere. Să subliniem acest *de trecere.* Zilnic sosesc persoane și pleacă persoane. Ce mai, putem spune, literalmente, că zilnic *apar* și *dispar* persoane.

— Evident, este și locul perfect pentru a face pe cineva să dispară. Fiindcă nimeni nu-și dă seama de nimic. Ca și pedofilii care se fac preoți sau educatori. E profesiunea perfectă ca să poți fi aproape de copii – să te amesteci printre ei – fără a trezi bănuieli.

— Trece o zi.

— O noapte.

— Datorită unei erori informatice la rezervare, ne-au făcut un *upgrade* pentru *all inclusive.* Chiar foarte corecți. Retragem ce am spus despre chelneri – că ar fi reci. Până la urmă, stând și cumpănind bine lucrurile, ne arată o simpatie de toată încrederea.

— Totuși avem un presentiment.

— Că acolo e ceva putred.

— Ceva ciudat în hotelul acela.

— Dar nu știm să spunem ce anume e ciudat.

— Și continuăm să fim bine tratați.

— Mâncând mai mult decât ar trebui.

— Îngrășându-ne.

— Fiindcă mâncarea e fantastică. Delicioasă.

— Iar chelnerii hotelului par în fiecare zi mai politicoși.

— Ca și cum s-ar fi atașat de noi.

— Aproape ca și cum…

— O să râdeți, dragă doamnă, dar asta e senzația pe care o dau.

— Ca și cum am fi pentru ei niște animale domestice de care se atașează.

— Ca țăranii de un purcel care, curând, le va da șunci frumoase pentru mâncat și vândut.

— Iar greșeala noastră fatală e că nu am știut să interpretăm acel presentiment.

— Că de fapt nu ne îngrășam.

— Eram îndopați.

— Asta vom descoperi, probabil, prea târziu.

— Când vom ajunge chiar noi…

— Între timp mai trece o zi. Și încă o zi.

— În camera de alături (sau o fi un apartament?) stă o pereche tânără și atât de focoasă, că abia ne lasă să dormim, cu țipetele, gemetele, gâfâielile lor.

— Suntem aici doar de cinci nopți și simțim că ne-am îngrășat cu câteva kilograme bune.

— Sau chiar mai mult.

— Ce putem spune? Ne tratează prea bine. Asta e grozav. Micile dejunuri sunt de fapt mari dejunuri, dejunurile sunt banchete, cinele, festinuri și mai există mereu o ultimă cină pe care, curtenitori, ne forțează să o ingurgităm.

— Cum se face cu gâștele pentru *foie gras.*

— Imaginea e nedreaptă, știm asta.

— Nu ne forțează. Dimpotrivă, sunt de o curtoazie fără cusur.

— Dar cum să refuzi o șampanie de calitate? Prima dată am refuzat cu delicatețe, chiar și pentru că nu înotăm în bani.

— Și era Veuve Clicquot.

— Chelnerul ne liniștește. Că e *complimentary*.

— Oferta casei.

— Veuve Clicquot inclusă în pensiunea *all inclusive*? Ei, drăcie. Aproape că pare prea de tot.

— Și așa și era. Prea de tot…

— În a șasea zi, perechea care făcea zgomote în timpul nopții a plecat. Ciudat, am văzut mai multe menajere

ieșind de acolo cu grămezi de cearșafuri; nu știam că era nevoie de o echipă atât de numeroasă ca să aranjeze o cameră. În fine, trebuie să fi avut loc o orgie. Aproape că am stat să ne închipuim ce s-o fi întâmplat acolo.

— O luptă erotică în câmp deschis…

— Dar patru, cinci menajere? Ne-am încrucișat cu ele și, de data asta, nici nu ne-au salutat. Ciudat, în general ne salută întotdeauna.

— A șaptea zi…

— A șaptea zi, când am ajuns la restaurant să luăm micul dejun, au venit să ne spună să luăm loc la masa rezervată. Am fost încântați, pentru că părea într-adevăr masa de onoare. Dar când am refuzat, că nu, mulțumesc, am lăsat deja ziarul pe masa cealaltă, de care între timp ne atașaserăm, am simțit cum *concièrge*-ul se încruntă și, când repetă invitația, tonul nu mai e afabil, pare mai curând un ordin. Cum nu vrem să ne ciondănim, deși deranjați oarecum, ne ducem să luăm loc unde vor ei să luăm loc.

— Știm acum, în timp ce ne târăsc în pivniță vârâți într-un sac, că nu ar fi trebuit să cedăm.

— Adevăratul patron se afla la mai multe zeci de metri sub nivelul solului, la etajul -3. E o ființă antică, anterioară inaugurării hotelului, renovărilor lui, dezolării lui, redeschiderii după decenii de părăsire, momentelor sale de glorie și decădere.

— E o ființă anterioară întemeierii țării, poate chiar apariției ființei umane pe fața pământului.

— Un zeu antic, vegetal, cel căruia îi vom fi predați drept sacrificiu. Crezându-ne oaspeți, am fost de fapt prizonieri. Crezând că suntem hrăniți, am fost de fapt îndopați.

— În vederea sacrificării.

— Sacrificării corpului.

— Acum, singurul lucru care contează e ca oroarea să dureze puțin, cât mai puțin posibil. Cu ceva noroc, așa va fi. Teama noastră (ghinionul nostru) e ca vocile antice să nu aibă dreptate…

— Atunci când spun că până și cel mai scurt dintre suplicii durează o veșnicie.

Există o plantă „gargantuescă" în pivnița unui străvechi hotel construit pe vestigiile unuia din timpuri și mai străvechi. O plantă inteligentă, umedă, întunecată, feroce, care s-a trezit dintr-un somn îndelung și acum, în fiecare noapte, pretinde să fie hrănită cu carne de om. A fost trezită din greșeală, iar la început era nevolnică și i-a trebuit destul timp până să reușească să seducă un adept, dar apoi, în urma acelui imprudent, au venit alții și alții, iar alții vor urma. Are multe denumiri planta asta. Unii spun că e mai veche decât lumea. Și mai puternică decât zeii care au apărut abia după aceea. A dormit multe milenii, dar a fost mereu vigilentă. Nu vorbește (e anterioară limbajului). Face mai mult decât atât: ne citește mișcările interioare. Niciodată nu se deplasează, dar rădăcinile ei, prin cimentul beciului, ascultă balada tragicomică a lumii. Își menține adepții într-o stare de teroare permanentă pe care, uneori, ei o confundă în mod pervers cu euforia. Planta asta răspunde la numele de Ctulhu, Baphomet, Azagoth.

Și, în ultima vreme, Piață.

— Asta e, dragă doamnă.

— Faptele sunt fapte, dragă doamnă.

— Frica se apropie. Cu voia sau fără voia noastră.

— La început seduce, apoi se introduce.

— Asta spun oamenii.

— Frica se apropie.

— Și va fi ceva bun.

— Rapid.

— Nedureros.

— În fine, aproape.

— Adevărul e că cineva trebuie să sufere.

— Cineva trebuie să sufere pentru ca ceilalți să poată trăi.

— Dacă împarți totul egal, îi faci pe toți egal de săraci, dragă doamnă.

— Cunoașteți povestea despre prietenul bogat și prietenul sărac, dragă doamnă?

— A fost odată un bogat, al cărui prieten sărac nu făcea altceva decât să-l tot bată la cap pentru averea lui.

— Până ce, într-o zi, bogatul s-a săturat și a spus: ascultă, dacă am împărți averea mea la întreaga populație a țării, cât crezi că i-ar reveni fiecăruia?

— Prietenul sărac nu voia să răspundă, numai că bogatul a insistat. Și până la urmă a spus: știu și eu, vreo cinci sau zece pitaci.

— Atunci bogatul și-a luat portmoneul și a scos zece pitaci.

— „Uite, asta e partea ta. Acum nu mă mai bate la cap."

— *Acum nu mă mai bate la cap.* E bună!

— Adevărul e că este nevoie de sacrificii, dragă doamnă.

— Sacrificii umane.

— Singurele care încă mai funcționează.

— Jertfirea de miei în loc de oameni? Vedeți unde a dus asta.

— Forțelor Lumii nu le place să fie înșelate, dragă doamnă.

— Chiar dacă e arsă, ele recunosc carnea după miros.

— Sunt diferențe subtile, dar pe care papilele sensibile le recunosc.

— Și cineva trebuie sacrificat.

— O minoritate.

— Câte o minoritate de fiecare dată.

— Dacă avem noroc, nu ne nimerește pe noi.

— În realitate, posibilitatea de a ne nimeri pe noi e mai mică decât cea de a nu ne nimeri.

— Atunci, dacă statisticile ne sunt favorabile… de ce să facem valuri?

— Dacă o să facem valuri e mai rău, dragă doamnă.

— Cine te avertizează ți-e prieten.

— Și la asta servește instalarea fricii.

— Pentru ca oamenii să fie avertizați.

— Să nu facă tâmpenii.

— Comiterea de tâmpenii e o tâmpenie, dragă doamnă.

Sousa transpiră. Oare de ce? O fi surescitat în urma discuției? Și de ce anume? Femeia se uită la el. Încearcă să-l studieze. Ce-o fi gândind femeia când îl studiază pe Sousa? Știm deja, se gândește la puștiul ascuns în baie. Cu fiecare minut care trece, crește și riscul să fie descoperit. Și atunci ea nu va ști ce să facă: să intre în panică, sau să-l apere cu toate puterile? Dar la ce altceva s-o mai fi gândind în chiar momentul acela, observându-l pe Sousa? Poate la faptul că aparențele înșală. Sousa pare necioplit, dar, când vrea, se dovedește locvace. Pare greoi, dar, când e cazul, este pesemne agil ca un ieduț. Aparențele înșală. În filme, cei buni au întotdeauna fețe de buni, iar cei răi fețe de răi, e o plăcere. Dar actorul care joacă rolul eroului nu a făcut niciodată vreun act de eroism. Are doar fața, vocea, înfățișarea adecvate. Doar asta. Atâta tot. Eroul adevărat se întâmplă să aibă aspect de canalie, călăul, aerul cel mai nevinovat din lume. O „privire flegmatică“ nu presupune flegmă, un „aspect ursuz“ nu indică rigiditate de spirit. Femeia știe, din proprie experiență, că lumea e mai complicată. Și, ca și cum i-ar citi gândurile (uneori le citește, la asta femeia trebuie să fie atentă), Carlos spune:

— Așa-numiții *serial killers*, de pildă. Închipuiți-vă, doamnă, că vreți să vă fie frică de *serial killers.* Oamenii

din ziua de azi îi adoră pe *serial killers.* Putem să spunem criminali în serie, dar *serial killers* sună mult mai tehnic, ca *franchising, spread, benchmarking.* „*I'm into serialkilling*" sună aproape la fel de bine ca „*I'm a marketing expert*", nu-i așa?

Sousa simte nevoia să explice, ca nu cumva colegul să se piardă în divagații inutile:

— Un criminal în serie e un rechin, se află printre noi, unul din mulțime, și-și alege victimele la întâmplare… ceea ce înseamnă că oricare dintre noi îi poate cădea victimă. Asta îi surescită pe oameni, faptul de a ști că în apă există un rechin…

— În apa umană, specifică atunci Carlos.

— Dar, chiar dacă există, posibilitățile să fim atacați sunt puține.

— În fond, nu e vorba de o frică adevărată, decretează Carlos. Exceptând doar faptul că *serial killer* poate fi oricare dintre noi. Vecinii spun: „Vai, niciodată nu am bănuit nimic, era o persoană atât de bine-crescută".

— „Ne spunea bună ziua în fiecare zi."

— Nu propriu-zis o frică, ci un frison.

— Când sunt prinși, criminalii în serie ni se prezintă întotdeauna ca niște indivizi slăbuți, oamenii cei mai normali din lume.

Mâine plecăm în călătorie, ai pregătit totul? Parașuta, vaccinurile la zi, ai schimbat bani? E bine să luăm niște conserve de ton, nu se știe niciodată dacă mâncarea de-acolo nu-i cumva aiurea, ei n-au igiena noastră, o prietenă de-a mea s-a dus într-una din țările astea și s-a întors cu șapte kilograme în minus, asta într-o singură săptămână, demipensiune, nu râde, nu din cauza dietei, a contractat o bacterie, a băut apă, sau vreo salată prost spălată, cine știe, știu doar că i-a fost foarte rău, săraca.

Se poate întâmpla și ca mâncarea să fie onorabilă, dar foarte scumpă – și atunci ce facem? N-am să plătesc o avere pentru te miri ce, ajunge cât ne costă aici, n-o să fac trotuarul ca să hrănesc niște nenorociți.

Știu, călătoria e cu Barraqueiro, o agenție de încredere. Și doar până la Badajoz. Dar chiar și așa.

Chiar și așa, nu trebuie să ai niciodată încredere. Mai bine să previi decât să remediezi.

Și pentru că a venit vorba de remediat, nu uita să-ți iei doctoriile. Autocarul poate avea o pană de cauciuc și rămânem pe loc două zile, sau un ambuteiaj, s-a mai întâmplat, la Paris chiar așa s-a întâmplat, un ambuteiaj-monstru în plină vară, mama tuturor ambuteiajelor, a fost și ceva cu o crimă, o femeie care conducea o Dauphine s-a încurcat cu

un bărbat însurat care avea un Peugeot la 40 de kilometri de Paris. Ori o fi fost un Renault? Și ambuteiajul a durat ore în șir, iar pe urmă a durat zile întregi și după aceea nici mâncare nu mai aveau și cu toate mașinile alea oprite nu știa nimeni când – și nici dacă – o să scape vreodată de acolo. Și au început să se adune pe triburi, să se organizeze în bande, ca să încerce să supraviețuiască, iar fata cu Dauphine și bărbatul cu Renault (sau Peugeot) au făcut amor, cu toată lipsa de igienă. Nu aveau apă de băut, necum să se spele, dar frica ațâță poftele, unele pofte compensează altele, omul bea și mănâncă ce poate, chiar așa se petrec lucrurile în asemenea cazuri, putem să zicem că-i o nerușinare, dar numai cine trece prin asta poate să știe.

Și mai rău a fost că nu era chip să plece de-acolo, fiindcă se putea întâmpla ca brusc ambuteiajul să se rezolve și circulația să se restabilească.

(Și să nu spui acum că inventez, fiindcă jur că am citit asta undeva. Mania bărbaților să tot schimbe vorba.)

Și acum toată povestea devine confuză, se suprapune cu alta. Una dintre mașini era a unui ucigaș dement. Nimeni din jur nu știa, dar el avea în portbagaj trunchiul și picioarele și brațele unei femei. Totul în afară de cap, pe care îl lăsase înfipt într-un par în spatele unei benzinării. De ce păstrase omul trunchiul și picioarele și brațele e un mister, dar, rămânând prizonier în ambuteiaj, a început să se agite tot mai mult. Pe de o parte, știa că, descompunându-se de căldură în portbagaj, corpul femeii va începe să miroasă urât; pe de alta, din cauza lumii din jur oprite locului, în afară de inevitabila claustrofobie, i s-a făcut poftă (o poftă grotesc de sexuală) să repete actul. Iar fata cu Dauphine era victima perfectă. Problema e că, atunci când a luat-o la ochi, târfulița se încurcase deja cu tipul cu Renault (ori poate era o Toyota). Și atunci a început o cursă sinistră. O cursă pe

loc, bineînțeles, că doar zăceau toți într-un ambuteiaj de kilometri și kilometri, nu puteau să se deplaseze nicăieri, era un adevărat cuptor uman. Cursa trebuia să decidă cine va face primul pas și ce anume: dacă ucigașul va mutila fata cu Dauphine, sau cel cu Citroën va descoperi încărcătura morbidă pe care o purta monstrul în portbagaj…

Asta e, era un Citroën! Vai, capul meu! Din întâmplare, chiar foarte asemănător.

Bunul vorbitor Carlos pare un sacerdot într-o biserică năruită. Faptul că nu mai are un acoperiș peste bolți nu-i micșorează câtuși de puțin fervoarea:

— Frica ia forme impunătoare. Frica e înțeleaptă. Frica știe ce e mai bun pentru noi. Frica se preocupă. Frica nu e niciodată departe. Se află întotdeauna lângă noi. Mai aproape decât ne imaginăm, chiar și atunci când o credem departe. Frica e sigură. Frica e adevărată. Frica ne iubește.

Capelanul Sousa îl secondează pe sacerdotul Carlos:

— Dar cele mai bune frici sunt cele pe care consumatorii și le pot crea ei înșiși.

— Plecând de la evantaiul de posibilități. Ofertă valabilă doar pentru primele șapte miliarde de participanți.

— Chestia asta cu frica e o plăcere, dragă doamnă. Totul se leagă.

— E ca și cum ai apăsa pe un întrerupător, imediat se aprind mai multe luminițe.

— Cu dibăcie și artă, frica ajunge pretutindeni.

— Cea mai simplă mișcare devine virtual imposibilă.

— Frica nu e o realitate virtuală, dragă doamnă.

— Frica, puțin câte puțin, devine virtual unica realitate.

— O lume întreagă numită frică, doamnă dragă. Nu mai există o lume numită lume…

— Doar o frică numită frică.

— O categorie.

Deși Carlos și Sousa nu observă, femeia a început să se sature. I s-a umplut paharul. Iar băiețelul trebuie să fie pe punctul de a se trezi. Dacă nu cumva s-o fi trezit deja și și-o fi pierzând răbdarea că stă ascuns de atâta timp. Iar ei nu mai tac odată.

Nici Sousa nu tace:

— E unul dintre efectele crizei economice, dragă doamnă, toată lumea aleargă după aur. Oamenii nu mai au încredere în bănci și atunci cumpără aur, care este o valoare sigură.

Iar s-au lansat. Ar fi trebuit să plece de câtăva vreme, dar acum s-au lansat iar.

— Cu condiția ca, desigur, să nu fie o combinație a americanilor sau a chinezilor și, după un timp, să anunțe că s-a descoperit un zăcământ imens de aur…

— Pe Lună.

— Sau pe Marte.

— Asta chiar că ar fi frumos.

— Acolo să fie aurul.

— Frumos, dar…

— Improbabil.

— Da, puțin probabil.

— Improbabil…

— Dar nu *total* improbabil.

Gata lansați.

— Iar oamenii nu știu.

— Nu știu ce să facă.

— Dar dacă a doua zi, când se vor trezi, băncile vor fi închise?

— Dar dacă a doua zi moneda și-ar pierde total valoarea?

Cât se poate de lansați.

— O cafea, de exemplu, să ajungă să coste cinci mii de euro?

— Alimentarea depozitului să ajungă la zece mii de dolari?

— Oamenii nu știu.

— Așa că țin valorile acasă.

— Iar asta atrage lupii.

— Oho, cum îi mai atrage.

— Ca sângele pe rechini.

— Cică rechinii pot să adulmece sânge de la distanțe de mai multe mile.

— Și asta-i o frică frumoasă, frica de rechini.

— O frică foarte *National Geographic.*

— Să nu intrați niciodată în apă cu o tăietură la deget, dragă doamnă.

— Nici măcar în cadă. Cine se asigură moare bătrân.

— Chiar și așa, tot moare.

— Cine se asigură.

— Nici să nu deschideți ușa străinilor.

Femeia se uită la ei. Carlos înțelege greșit privirea ei și zâmbește:

— Noi suntem de încredere, dragă doamnă. Am venit doar să instalăm frica.

— Suntem echipa tehnică.

— Dar s-a mai văzut. Cineva poate să se dea drept noi…

— Să se dea drept tehnicieni ai unei utilități și…

— Să vă intre în casă pentru a vă fura aurul.

Și, încă o dată, Carlos începe să explice că în ziua de azi nu trebuie să deschizi ușa străinilor. Prin „străin“ să se înțeleagă chiar mama noastră, iar prin ușă să se înțeleagă toate ușile posibile, cele literale, cele metaforice. Ușile străzii, ale trupului, ale sufletului. Să n-ai încredere, să n-ai încredere niciodată. Chiar și noi, instalatori ai fricii, de unde știți, doamnă, că suntem într-adevăr niște instalatori omologați? Nu știți. Ați avut încredere, dar nu trebuia. Întâmplător, ați avut noroc, dar ați fi putut avea ghinion. Fiindcă persoana cea mai nevinovată poate fi persoana doar aparent cea mai nevinovată. Viața e dură și scurtă și cu cât e mai dură și mai scurtă, cu atât e mai dementă și mai crudă. În țările în stare de război (dar acum asta se vede și în țările în stare de pace), copii de unsprezece ani se apropie fără teamă (furnicile roșii) de victimele lor, mestecând coca sau aspirând cola. Copii ai străzii de pe lumea asta sau de pe cealaltă, caninii vampirici, mai ascuțiți și reci, dezolări sub mască de heruvim și cu limbul purtat în suflet, mai goliți de compasiune decât păpușile de plastic.

— Păi, pentru că nu mai există țări-în-stare-de-pace, adaugă Sousa, toți în ziua de azi sunt în stare de război, război permanent, 24 de ore din 24, fie că știu, fie că nu. Războiul e mereu aici, atârnând deasupra capetelor noastre,

și nu mai e o oarecare *sabie a lui Damocles*, imagine din Antichitate pentru o amenințare suspendată; el înseamnă acum arme semiautomate, drujbe, rachete sol-aer, armata crescândă a șomerilor suptă frământată aspirată în sus în văzduh, ceea ce-i face să leviteze ca și cum ar fi prizonieri într-o bășică gigantică, și pe urmă îi învârte peste capetele noastre (capetele celor care încă mai avem o slujbă), țintindu-i transformați în rachete în capetele noastre (capetele noastre cu slujbă încă), iar la sfârșit, dacă nu vom face nimic, îi va lăsa brusc să cadă, bășica explodând, implodând, forța gravitației făcând din acele disperări umane niște nicovale letale. Și n-ai cum să scapi. Fiindcă sunt mulți, sunt un roi, numele lor e legiune.

— Sousa, chiar așa, cum e? Știi pe dinafară?

Iar Sousa citează, citează pe dinafară:

„Europa, în special sudul ei, riscă să rămână la cheremul unor hoarde de șomeri…"

— Citește-i doamnei și restul, Sousa. Ca să poată aprecia.

Sousa scoate o hârtie mototolită din buzunarul salopetei și începe să citească tare articolul despre care Carlos îi explică femeii că a fost publicat chiar alaltăieri în ziar:

„Europenii asistă la un film de groază. De pretutindeni apar amenințări de dezastru. (…)
Europa, în special sudul ei, riscă să rămână la cheremul unor hoarde de șomeri, disperați și înfometați, oameni care și-au pierdut orice speranță și s-au convins că nu au nimic de pierdut dacă sunt violenți, se dezlănțuie în mase anarhice, vociferează invocând democrația directă, își legitimează insubordonările față de orice ordine, se dedau jefuirii și distrugerii bunurilor publice și private, nu se

dau înapoi de la tot felul de încălcări ale drepturilor, favorizând forme de autoritarism inconsecvente și foarte periculoase.
Tocmai de aceea, poate că astăzi marea provocare a statelor membre aflate într-o situație mai dificilă este să se informeze asupra capacității forțelor armate și polițienești, pentru a asigura un statu quo democratic, în fața stării conflictuale implozive care începe să se profileze. Supraviețuirea Europei depinde și ea de această siguranță internă.“

— Interesant aici, spune Carlos, este că autorul articolului ajunge la concluzia înțeleaptă a necesității, nu de a sprijini, ci de a avea „forțe armate“ suficiente pentru a face față „hoardelor de șomeri“ și, implicit, „vandalismului“. Vreți o mai bună dovadă că frica e un vehicul minunat, un turboreactor, o mașină perfectă, care nu are nevoie de alt combustibil decât de însăși omenirea?

Sousa pare aproape în extaz, cu ochii pe jumătate închiși. Și nu e prima dată când femeia îl vede stând așa. Poate că asta e ocazia când va trebui să facă ce trebuie făcut. Fiindcă ei nu pleacă. Nu pleacă.

Carlos își continuă perorația:

— Pentru că frica, odată instalată, e ca și cum ne-ar fi fost inoculată direct în sânge. E ca o celulă nerăbdătoare să se înmulțească, și se divide în metastaze, dobândind mereu noi calități.

— De exemplu, coșmarul birocratic. Sousa?

Sousa ezită o secundă, dar imediat își revine, ca un „serviciu de urgență“, numai că (din motive care îi scapă femeii) acum pe alt ton.

Orice faptă bună pe care o veți face într-o zi se va întoarce împotriva dumneavoastră. Asta e legea. Veți încheia de bună-credință un contract și veți sfârși prin a fi acuzată că l-ați încălcat chiar de către persoanele care l-au încălcat.

Un dictator vă închide fără motiv într-o temniță întunecoasă. După trecerea mai multor luni, o comisie străină întreabă: de ce ați arestat-o? Dictatorul răspunde: am arestat-o pentru că e urâtă murdară rea și proferează imprecații, iar când vede lumina zilei, clipește ca o nebună și pute a pișat căcat sudoare și are un discurs incoerent, spune doar neghiobii și prostii.

Trimișii străini nu vor să creadă, își amintesc de dumneavoastră ca de o persoană înțeleaptă. Dictatorul zâmbește și aprobă cererea trimișilor de a vă vizita. Și – după ce v-au arestat fără motiv și v-au aruncat într-o celulă umedă și rece din cea mai rece și umedă dintre temnițe – când ieșiți în curte, clipiți mult, spuneți lucruri incoerente prostii neghiobii și puțiți a pișat căcat sudoare.

Atunci comisia recunoaște, stânjenită, că dictatorul chiar are dreptate. Minunea violenței absurde: cu ea, orice minciună devine adevăr.

Vrei un sfat, cucoană? Nu denunța nedreptățile – vei trece doar drept invidioasă. Nu te plânge că ai fost maltratată – vei fi considerată meschină. Dacă vei fi violată, nu cumva

să depui plângere – decât dacă vrei să auzi ironii și să simți pe propria-ți piele disprețul fetid mucegăit sulfuros pe care numai victimele îl provoacă.

Victima pute, cucoană. Victima produce greață. Nimic nu-i cauzează atâta repulsie animalului uman ca duhoarea înfrângerii.

În ziua când vei deveni victimă, cucoană, cel mai bun lucru de făcut e să faci ca nea Chico[1] *și să-ți golești paharul în tăcere.*

1 Chico Buarque, cântăreț, compozitor și scriitor brazilian, n.1944. (N. tr.)

Și Carlos, din nou cu un ton de stăpân:

— Dar, dacă vreți cumva terorism, avem și din ăsta.

Și Sousa așijderea:

— Terorismul e ceea ce avem de dat.

— A produs deja mai mulți struguri solul acesta.

— Și încă mai produce.

— Produce întotdeauna.Trebuie doar să-ți congelezi imaginația.

— De-asta iluminatul e atât de important.

— *Contre-jour*-ul.

— Jocul umbrelor.

— Miraculos la teroriști e că nimeni nu îi vede pe ei, doar rezultatele lor.

— Depun ouă, iar acestea explodează, dar unde-s găinile?

— Iar când sunt prinși, ești dezamăgit.

— Chiar așa.

— Teroriștii n-au mutră de teroriști.

— Te întrebi: „Poate băiatul ăsta imberb să fie răspunzător de moartea câtorva sute de persoane?“

— „Să fie posibil ca un monstru să aibă o înfățișare atât de nevinovată?“

— Terorismul e de o frumusețe simplă.

— Într-un fel, e produsul nostru cel mai artizanal.

— Pare importat, dar cel mai savuros e tot cel preparat după o rețetă de casă.

— Sigur, mult mai puțin sofisticat decât spaima economică. Și nu atât de eficient.

— Dar la fel de paralizant, în felul său.

— Face bine la mușchi, îi încordează.

— Face bine la nervi, îi modulează.

— Face bine la spirite, le liniștește.

— Adevărat repaus, terorismul ăsta!

Carlos își ia un aer trist:

— Viețile ni s-au schimbat. Au devenit semiviețI. Terorismul ne-a făcut ostatici. Mergem la un magazin.

— Și poate avea loc o explozie. Suntem semivii, semimorți. Viețile ni s-au schimbat. Călcăm pe ouă.

Sousa își ia, fără mult succes, un aer amărât:

— Încercăm să înțelegem. Dar nu-i nimic de înțeles.

— Suspecții sunt pretutindeni. Un copil traversează strada spre noi, intră la băcănie odată cu noi. Și ne trece un fior. Copilul pare inocent, probabil a venit doar ca să cumpere bomboane. Păi, sigur că pare inocent! Ca să fie eficient, un terorist trebuie să fie inocent!

Vorbește Carlos:

— De fapt, de când sunt inocenți copiii? David nu trebuie să fi avut mai mult de doisprezece ani când l-a ucis pe Goliat cu sânge-rece. În Africa, în războaiele civile, se uzează și se abuzează de copii-soldat. Băieței de unsprezece ani înarmați până în dinți, sau chiar mai mici. Și în Brazilia: un copil înarmat cu o pușcă semiautomată o mai fi el copil? Un bărbat vede un băiețel apropiindu-se de el. Nu-i dă atenție. Până să-și dea seama, omul este înconjurat de băieței, răi-cruzi, ca furnicile roșii. Insecte

gata să ne facă bucățele. Inocența este, ea însăși, o armă letală. Inocenți, puștanii ăștia? Nici gând. Oare nu fecio-relnica Iudita i-a tăiat capul lui Olofern?

Vorbește Sousa:

— O femeie se urcă în autobuzul nostru. E o femeie fragilă. Oare chiar așa o fi? Familia ei a murit într-un atac și, acum, pe bună dreptate sau nu, ne învinovățește pe noi. Puțin contează de ce anume ne învinovățește: dacă suntem noi autorii morali ai atacului, dacă suntem com-plici la crimă sau dacă doar am tăcut atunci când familia i-a fost măcelărită. Nu contează dacă are sau nu dreptate, dacă a fost un accident, dacă nu s-o fi petrecut totul în imaginația ei, nici faptul că (și să fi vrut) ne-ar fi fost imposibil să ajutăm ipotetic acea ipotetică familie a ei. Faptul, simplu cum trebuie să fie faptele simple, e simplu: ne învinovățește.

Vorbește Carlos:

— Sau nu, nici măcar nu ne învinovățește. Pur și sim-plu a înnebunit. De durere, reală sau imaginară, a deve-nit nihilistă, a încetat să trăiască și, pe urmă, în loc să se sinucidă, și-a proiectat ranchiuna asupra celorlalți.

Vorbește Sousa:

— Poate chiar să fie o situație ironică. Ea s-a salvat *in extremis* și, fără să-și dea seama, bunul samaritean care a samariteanat-o a condamnat la moarte zeci și chiar sute sau mii de persoane. Crezând că practică binele, sfinți-șorul a salvat un monstru.

Vorbește Carlos:

— Din cauza ăstora și a altora, niciodată (chiar nici-odată) nu trebuie să ajutăm pe nimeni, oricine ar fi. Deoa-rece, crezând că ajutăm, în realitate dezajutăm.

Sousa:

— Latura bună a terorismului e că scoate la suprafață o veche înțelepciune. Că e mai bine să stăm liniștiți. Mai bine să stăm liniștiți, paralizați chiar, să rămânem foarte calmi.

Carlos:

— Cu puțin noroc, dacă stăm liniștiți…

Sousa:

— Ochi închiși, urechi astupate, gură ferecată…

Carlos:

— Poate să nu ni se întâmple nimic.

Sousa:

— Poate.

Carlos:

— Pe timpuri, comuniștii mâncau copilași la micul dejun.

Sousa își deschide buzele într-o nereușită imitație de surâs:

— Acum suntem noi cei care mâncăm terorism la micul dejun.

Carlos:

— Și știți ceva?

Sousa:

— E mai mare plânsul.

Femeia știe că e mai bine să tacă. Mai știe și că acum chiar nu mai contează. Păcat, ea și copilul locuiau doar de câteva zile în casa asta. În fine, mai există și alte case. În țara asta friguroasă și amărâtă mai există întotdeauna și alte case. Și, aproape cu umor, întreabă:

— Dar frica de mânia Domnului când nu ne purtăm bine? Nu furnizați și acest produs?

Carlos și Sousa se uită unul la altul, amuzați. Carlos se preface chiar că se strică, literalmente se strică, de parcă ar fi fost o marionetă decapitată de o forță brută superioară, de atâta râs.

— Vai, scumpă doamnă, doar nu mai suntem în Evul Mediu! Orice ați spune, nu mai suntem în Evul Mediu!

— Frica de Dumnezeu e *passée*, completează Sousa, dezvăluind un nebănuit snobism lingvistic.

— Eu aș spune chiar *outrée*, finisează Carlos, dezvăluind un bănuit snobism francofil.

— Dumnezeu s-a mamutizat.

Femeia ridică din sprâncene, ca la un semn: *s-a mamutizat?*

Ei își dau seama că nu stăpânește foarte bine noul limbaj. Și o lămuresc:

— S-a făcut mamut.

— Mai înghețat decât un mamut.

— S-a mamutizat.

— N-a fost în stare să însoțească schimbările vremurilor.

— O, în Lumea a Treia religia continuă să aibă importanță.

— Pe ici, pe colo continuă să mai aibă o utilitate.

— Să fie un pretext pentru măcel.

— Iar în mahalale încă mai are un pic.

— Martorii Destinului.

— Bat la ușă cu Prospecte Gratis.

— Aducem Vestea cea Bună.

— Sau Vestea cea Rea.

— Dar frica de mânia Domnului, asta a fost odată.

— Chestii din alte timpuri.

— Alte ere.

— Alte locuri.

— S-a mamutizat.

— S-a mamutizat.

— S-a dus la gunoi.

— Acum ce contează e să devorezi, ori să fii devorat.

— Am trăit prea mult timp peste posibilități.

— Acum plătim prețul.

— A venit momentul să trecem la reformele structurale necesare.

O femeie atrăgătoare cu ochelari negri și un bărbat elegant cu ochelari deschiși, pe o terasă, bând o răcoritoare și văzând cum trec mașinile și oamenii într-o frumoasă zi însorită. Discută pașnic despre cinema și filozofie. La un moment dat, probabil întârziat la un curs, un tânăr trece alergând și se împiedică – și cade. Într-o clipă, bărbatul și femeia se reped spre el. Dar, iute ca o gazelă, tânărul se ridică la timp și reușește să scape.

Cu fairplay și umor, cei doi iau din nou loc ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Curând își reiau convorbirea: o fi existând sau nu un nou val în cinematografia italiană capabil să egaleze, sub aspectul calității și al pertinenței, generația de aur a neorealismului? Femeia este de părere că da, bărbatul este de părere că nu. Dar totul în aceeași atmosferă de respect.

După ce mai trece un timp, o femeie de vârstă medie traversează strada cu o sacoșă de cumpărături. Se observă că e obosită, nu mai are energia de altădată. O dor monturile, varicele, respiră cu greutate.

Bărbatul elegant și femeia atrăgătoare se uită unul la altul, zâmbesc – și, într-o clipă, sar asupra femeii. Lacomi. De astă dată reușesc să-și atingă ținta.

Nici nu a trecut un minut și dau drumul prăzii, sau la ce a mai rămas din ea, și revin la masa de pe terasă. Femeia

are buzele pline de sânge. Bărbatul elegant i le șterge drăgăstos. Carcasa victimei zace pe asfalt. O bandă de experți contabili, înfometată, se apropie de rămășițe; mai întâi cu teamă, pe urmă mai fermi și siguri pe ei. Cu măruntaiele la vedere, victima e străbătută de un fior. Experții fac un pas înapoi, după aceea își dau seama că era doar un horcăit și se apropie iar. Unul dintre ei ia o piatră de trotuar portughez și strivește capul femeii până ce iese din el materie cenușie. Ceilalți mormăie, cu nările fremătând.

Bărbatul elegant și femeia atrăgătoare surâd, cu un amestec de aprobare ironică și dispreț binevoitor. La un gest, chelnerul se apropie. I se observă o oarecare temere, pe care se străduiește să o camufleze. Nu mai e o ființă umană, ci un cameleon biped. Bărbatul elegant comandă încă două ginuri tonice. Femeia frumușică îl corectează: pentru ea mai degrabă o cupă de șampanie.

Da, poate fi și autohtonă. În vremurile astea nu mai poți avea pretenții.

— Nu înțelegeți o iotă, doamnă, nu-i așa?

— Nu vă faceți griji, să nu înțelegi este noua înțelegere.

— Dacă nu înțelegi, ajungi la câștig.

— Cu cât veți înțelege mai puțin, cu atât mai bine pentru dumneavoastră.

— Cu atât mai bine pentru toți.

— Oricum, dacă am spune adevărul, tot nu ar înțelege nimeni.

— De asta e mai bine să se simplifice.

— Pentru un viitor mai bun.

— Mai multă Portugalie.

— Pentru progres.

— Spre binele națiunii.

— Observați că se potrivește la orice.

— „Vă trimitem fiul în război ca să le oferim un viitor mai bun fiilor noștri."

— „Închidem acest serviciu ca să vă servim mai bine."

— „Nu vă înfometați, țineți dietă."

— „Dumnezeu ne iubește, de aceea ne pedepsește."

— „Suntem aici ca să vă servim, de-asta dispunem de dumneavoastră după bunul nostru plac."

— „Asta o să fie mai dureros pentru tine decât pentru mine."

— „Vrem să spunem adevărul, dar adevărul e că oamenii nu sunt pregătiți să audă adevărul."

— „Vom înceta să vă mai tratăm ca pe niște copii în ziua în care veți înceta să vă mai purtați ca niște copii."

— „Să nu vă închipuiți că nu ne confruntăm și noi cu greutăți."

— Știți ce le spunea căpitanul corabiei care transporta negri sclavilor din cală când aceștia se plângeau de sete și foame?

— Exact, dragă doamnă.

— „Gata cu văicărelile. Suntem toți în aceeași barcă."

— Și era purul adevăr.

— Numai că sclavii, cum se știe, nu-și vedeau decât propriul punct de vedere.

— Unii oameni sunt foarte egoiști.

— De-asta, tocmai, ca să se lupte contra egoismului, trebuie instalată frica.

— Chiar așa, dragă doamnă. Frica, atunci când e bine instalată…

— Trebuie să fie *bine* instalată…

— Frica, bine instalată, înlocuiește Întrebările Proaste cu Întrebări Bune.

— Infantilizându-ne, dragă doamnă, frica nu ne diminuează, mai degrabă ne înalță.

— Frica ne retrimite la copilăria lumii.

— E cât se poate de curat, dragă doamnă, spune Carlos. Doar bucurii și avantaje.

— Și, gratis…

— Ca bonus…

— Odată cu frica, vine paranoia.

Sousa își linge buzele:

— O, paranoia.

Carlos își linge buzele:

— Olala, paranoia…

Sousa:

— Mai mult decât paranoia, o delicatesă!

Carlos, drept corolar:

— Și oamenii se potolesc.

Sousa aprobă:

— Se potolesc.

Carlos, drept corolar:

— Frica are acest efect primar.

Sousa își încruntă sprânceana:

— Scuzați, dom' Carlos. Nu e cumva secundar?

Carlos, lapidar:

— Nu, e chiar primar.

Sousa, brută de treabă, acceptă:

— E idealul pentru toți.

— Mai multă frică = mai puține tulburări.

— Mai multă frică = mai multă distracție.

— Frică = pace socială.

— Chiar dacă au pierdut aproape tot, oamenilor le e totdeauna frică să nu piardă și mai mult.

— Ca sacrificiul lor să fi fost în zadar.

— Secretul stă în acest *aproape.*

— Oamenii își spun: dacă o să riscăm, va fi și mai rău.

— Una e sacrificiul, alta e autodistrugerea.

— Trucul e să nu spui niciodată unde este riscul.

— Să-i lași să ghicească.

— Să-i lași în obscuritate.

— În obscuritate în camera obscură.

— Acolo oamenii deschid ochii.

— Deschid ochii și văd.

— Văd că nu văd nimic.

— Și cedează.

— Se frâng.

— Deschid ochii spre noua realitate.

— Înțeleg că e mai bine pentru ei.

— Să nu facă valuri.

— Ajunge să le spui: „Nu faceți nimic acum, e cel mai bine. Pe urmă, discret, rezolvăm problema".

— *Discret.*

— Ăsta-i secretul.

— Trucul.

— Să nu facă valuri.

— „Oricum, tot nu există bărci de salvare pentru toți. Vino să stăm de vorbă mai târziu."

— Așa a fost pe *Titanic* cu cei de la clasa a treia care au reușit să ajungă pe punte, când au văzut că îi salvau mai întâi pe cei de la a-ntâia.

— Ceea ce are un sens. Mai întâi cei de la a-ntâia.

— La fel ca în barcă, atunci când unul dintre naufragiați descoperă că stoicul lider avea, de fapt, apă și biscuiți ascunși, pe care îi consuma pe ascuns de ceilalți.

— „Sst, nu spune nimic, mai târziu împart câte ceva cu tine."

— „Oricum, dacă mă denunți, tot nu ajunge pentru toți."

— „În fond, suntem toți în aceeași barcă."

— „Și i-ar demoraliza pe ceilalți vâslași. Asta vrei?"

— „Să nu-mi spui că ești atât de egoist, că te gândești numai la tine."

— Atunci naufragiatul cedează.

— Oamenii cedează.

— Încetează să mai aibă ochii legați.

— Ca să ajungă să aibă ochii vânduți.

— Vânduți neo-realității.

— Cu prețul realităților posibile.

— Înțeleg că dacă tac e mai bine pentru ei.

— Și iscălesc cu o cruce.

— Contractul.

— Orice contract.

— Cu ochii vânduți.

— Cu ochii învinși.

— Predați excelenței canalelor fricii.

— Vehicule de nedepășit.

— O, știm bine că cele mai bune frici sunt cele făcute în casă.

— Rețeta casei.

— Nu există frică mai bună decât cea pe care o sugem de la sânul mamei.

— Dar…

— Fiecare face ce poate.

— Dacă toți vom face ce vom putea, vom avea o țară mai bună.

— O lume mai bună.

— Criticii noștri sunt niște ipocriți.

— Spun că le place îndoiala, dar când o instalăm, nu le mai place chiar atât de mult.

— Vor îndoială doar cu „spirit critic“.

— Adică, în stilul lor.

— Dar îndoiala poate…

— Și trebuie…

— Să fie asociată și cu frica.

— De ce să fie totul la vedere?

— Când, dacă închidem ochii, vedem chiar mai bine?

— Când, dacă ne va fi frică, s-ar putea să fim chiar persoane mai bune?

— La urma urmei, bolile sunt contagioase, sau nu?

— Se poate lua o boală de la un sărut?

— O strângere de mână?

— Adevărul e că se poate.

— Ăsta-i tristul adevăr.

— Alt adevăr trist: nu frica e contagioasă.

— Ci oamenii.

— Întotdeauna oamenii.

— Omenirea e contagioasă.

— Nu că vrem să spunem că omenirea ar fi o boală, bineînțeles.

— Nu neapărat.

— Dar până și bolile mai puțin contagioase pot, după o cercetare amănunțită, să se dovedească a fi contagioase.

— Ca Alzheimer.

— Știați, doamnă, că s-a descoperit acum că Alzheimer e contagios, ca boala vacii nebune?

— Prionii?

— Cercetare recentă, dragă doamnă.

— Foarte recentă.

— Mai trebuie doar să se analizeze datele.

— Dar e posibil.

— Demența.

— Demența e contagioasă.

— Sau chiar ereditară.

— Gândiți-vă la asta, dragă doamnă.

— Gândiți-vă la asta.

— Fiindcă, vă asigur, multă lume se gândește deja la asta.

— Chiar și pentru că, mai devreme sau mai târziu, toți ne gândim la asta.

— Cu condiția să nu încetăm să mai gândim.

— Aici e aici.

Cât timp a stat boala ascunsă? Și de cât timp știa tata de boală? De-asta a fost atât de docil când l-am adus acasă? Fiindcă știa – știa – că de ani de zile avea boala? (Și, ca în filme, a fost chiar o ușurare că a fost în fine prins?)

M-am mirat că, în după-amiaza aceea, n-a protestat că l-am adus acasă la mine în loc să-l las să se întoarcă la el. Și că m-a lăsat, aproape ca și cum ar fi fost normal, să-l spăl (să-l curăț la fund) când, cu doar o zi înainte, părea în stare să facă totul singur…

Boala. Boala știa că nu se mai poate ascunde. Oare boala – și nu el – s-a lăsat prinsă? Și de ce s-a lăsat prinsă? Pentru că înțelesese că nu se va mai putea ascunde mult timp și se decisese să accepte înfrângerea anunțată? O fi hotărât boala să-și petreacă ultimele zile protejată și în repaus, într-un azil, sau la mine acasă, acum fără să se mai lupte ca să-l controleze pe bărbatul acela, fiindcă îi supsese tot ce era de supt? Fiindcă îi sorbise deja creierul?

O fi acceptat oare boala să moară – să moară de foame?

Ori, dimpotrivă, o fi anticipat că asta-i va fi soarta (să se ofilească precum gazda ei) dacă nu va găsi (repede, repejor, că se face târziu și barca nu așteaptă) o nouă gazdă?

Acum, eu încerc să-mi ascund crima – eu îmi pierd mințile. Da, încerc s-o ascund. De rușine? Probabil. E logic:

oricărui criminal îi e frică să nu fie prins. De ce atunci mie, care am comis cea mai mare crimă, să nu-mi fie de asemenea frică să nu mă prindă?

Cea mai mare crimă. O boală mintală e întotdeauna cea mai rea dintre crime. În cazul de față, una care ne șterge creierul cum șterge o gumă cuvintele prost scrise.

„Ți-aduci aminte ce-ai făcut ieri?"

„Nu."

„Asta spun toți, ca să se prefacă nevinovați."

Și vor fi, sigur, acuzatorii noștri. Nu-mi aduc aminte ce am făcut ieri, nu-mi aduc aminte ce nume să dau chiuvetei (întâmplător încă îmi mai amintesc, chiuvetă, am dat doar un exemplu), nu-mi aduc aminte de nimic. Vreți o dovadă mai bună pentru crimă?

Acum, mă înfior de frică de câte ori văd că o persoană mă salută, iar eu n-o recunosc imediat. Până acum am reușit să disimulez bine boala. Dar… când n-am să mai reușesc?

Deja mi-e frică să mă apropii de oglinzi. Nu de frică să nu-mi văd acolo reflectarea. Așa (încă mai știu asta) fac vampirii. Evit oglinzile din cauza unei frici mult mai rele.

Frica să nu mă recunosc în oglindă. Să nu întâlnesc acolo, în imaginea reflectată, zâmbind grasă și satisfăcută, decât boala.

— Acum chiar că sunt presat, spune Sousa. Dacă nu plecăm imediat, fac pipi chiar aici.

Carlos știe că orice spectacol, oricât ar fi de bun, are un termen de valabilitate și nu trebuie să obosim publicul cu bisuri. Artistul care iese din scenă lăsând publicul să implore *bis!, bis!,* e înțelept, spre deosebire de cel care se lasă purtat de iluzia aplauzelor și sfârșește prin a obosi urechile persoanelor care, cu numai câteva minute înainte, păreau „înnebunite de dorință", cum se spunea pe timpuri despre debutantele pseudoingenue într-un film *softcore.*

Carlos știe toate astea, știe că e momentul să termine, știe că au trecut de mult cele nouăzeci de minute regulamentare recomandate pentru instalarea aparatometrului. Cunoaște – sau ar trebui să cunoască – și starea vezicii lui Sousa. Dar nu rezistă la chemarea scenei. Greșeala lui. Dacă ar fi plecat acum, poate (poate) ar fi plecat nevătămat. Așa, bietul de el, suferă consecințele.

Ocrotită este gura celui pe care Hades îl va înghiți…

— Doamnă dragă, partea cea mai frumoasă a fricii este că oricine și-o poate crea pe-a lui. Munca noastră, în fond, constă doar în promovarea ideii.

From: *(de completat de către cel interesat)*
Subject: *Anunțați-vă copiii și nepoții*

URGENT!
Date: Fri, 13 06:06:06 + 0100

Atenție, părinți ai tinerilor care ies seara sau pleacă de la școală. Atenționați-vă copiii că, dacă vor întâlni un copil cu accent străin care plânge pe stradă, pe trotuar etc… cu o adresă în mână și îi roagă să-l însoțească la acea adresă, SĂ-L IA ȘI SĂ-L DUCĂ LA POSTUL DE GARDĂ NAȚIONALĂ REPUBLICANĂ, BRIGADA DE TRANZIT, SERVICIUL STRĂINILOR ȘI FRONTIERELOR, POLIȚIE ETC… și nu la acea adresă.

ACEASTA ESTE O METODĂ DE RĂPIRE A COPIILOR ȘI TINERILOR DE CĂTRE MAFIILE STRĂINE CARE OPEREAZĂ ÎN ȚARA NOASTRĂ.

Distribuiți cât mai mult posibil!!! Spre binele tuturor*(*)*.

(*) *Cei care nu au copii au nepoți, fini, prieteni cu copii etc.*

— Faptele sunt fapte, dragă doamnă, spune Carlos, bunul vorbitor.

— Frica apare, completează Sousa, cu un zâmbet forțat, dar ascultător.

— Vrând, nevrând.

— La început te miri, pe urmă ți se implântează adânc, lămurește Sousa.

— Asta spun oamenii.

— Frica apare, confirmă Sousa.

— Și va fi bună, asigură Carlos.

— Rapidă, nedureroasă, lămurește Sousa.

— În fine, aproape, zâmbește Carlos.

Sousa mârâie și spune atunci ceea ce chiar n-ar fi trebuit să spună:

— Baia e la ușa din dreapta, da?

Femeia își strânge pumnul.

— Sousa, doamna a spus că baia e defectă…

— Iar eu fac pe mine, spune Sousa. Când omul trebuie să se ducă, atunci chiar trebuie să se ducă.

Sousa înaintează, și femeia după el. Aceasta ține în mână ceva scos nu se știe de unde. Un levier? Sousa deschide ușa și vede ce nu trebuia să vadă.

— Păi ce f…?

Capul lui Sousa se desface în bucăți, iar el cade greoi, precum cortina unui teatru antic.

Carlos simte că e ceva greșit, nu-l întrebați ce anume, simte că e ceva foarte greșit. Doar că omul mușchilor e Sousa. El e omul cuvintelor, nu e om de acțiune.

Există momente când o persoană simte înainte de a simți. O rămășiță din vremuri primitive, când animalul om trebuia să fie vigilent în fiecare clipă, vremuri când frica era omniprezentă, omnipotentă și nu trebuia instalată artificial, fiindcă *era totdeauna acolo*: în întunericul nopții, în umiditatea peșterii, în răgetele fiarelor, în meteoriți, în multitudinea amenințărilor. Vremuri când numerele încă mai erau calibrate, când oamenii încă nu erau stăpâni pe toate celelalte specii, vremuri când natura încă avea forță de lege.

Un presentiment asta e: o informație care ne ajunge în centrul nervos și, înainte ca validitatea să-i fi fost testată, declanșează în noi mecanismele de apărare, ne pune întregul corp în stare de alertă maximă.

În baie, femeia se uită la copilul speriat. Zâmbește înduioșată. E totul în regulă, spune zâmbetul ei. E totul în regulă, scumpule, spune zâmbetul din ochii ei emoționați și fericiți, ușurați că băiețelul e bine.

Mami, mi-e foame.

Sst, scumpul meu, e totul în regulă. Mami pregătește imediat fripturica. Mai durează doar un minut.

IV.
COROLAR

Spui: trebuie construit viitorul.
Acum înțeleg de ce scufunzi prezentul.
Ca să pui temelia.

Alberto Pimenta

Femeia încercase să-i facă să plece. Fusese cât se poate de docilă. Îi ascultase în tăcere. Dar nu, ei se simțeau stăpâni pe situație. Acum? Acum e prea târziu. Văd copilul și, până să-și dea seama, femeia trebuie să acționeze. Și acționează. Cu o repeziciune aproape supraomenească. Sau inumană. Inumană, asta e.

Sousa a căzut imediat, ca un mal de pământ: retezat de la rădăcină și într-o tăcere stranie. Un levier e un levier: lovitura, dacă nu l-a omorât, nici nu-i departe. Cel cu vorba blândă se adună în el și rămâne paralizat în clipa în care, neînțelegând, înțelege totul. Doar că, spre deosebire de Sousa (pe care femeia l-a citit că e cel mai capabil dintre ei), acesta la ora adevărului încremenește – păsăruică hipnotizată de cobră. Sau cobra descoperind, fascinată, că în fața ei nu are o păsăruică, ci o anacondă.

Vina, trebuie spus, a fost toată numai a lor. Au presupus că e casa femeii. Au presupus greșit. Au presupus că e o gospodină docilă. Au presupus greșit. N-au înțeles că e o mamă și că o mamă, când se pune problema să-și apere fiul, capătă forțe extraordinare. Au presupus că, atunci când au bătut la ușă, nervozitatea ei se datora aerului lor intimidant – au presupus greșit.

Carlos se trezește, sau crede că se trezește. E legat, cu mâinile la spate. Ce s-a întâmplat? A, da, femeia. Carlos încearcă să-și păstreze sângele-rece. Așteaptă ca femeia să înșire ofensele – nu asta facem când suntem indignați în asemenea situații? „Mi-ați distrus viața, am rămas fără slujbă, eram profesoară/funcționară/juristă/asistentă medicală de cincisprezece ani și politica voastră mi-a distrus viața, vă jucați cu oamenii, aruncați cu pietre, ca să vedeți dacă oamenii se lasă jos, nu aveți pic de respect, sunteți canaliile cele mai nenorocite care s-au văzut vreodată și nu aveți dreptul. Și le cereți celorlalți ce nu faceți voi. Trișați și propovăduiți morala. Traficați lucruri ilicite și pretindeți puritate. Turnați gaz pe foc, îi tăiați un picior bolnavei și vă lăudați că ați făcut-o să slăbească douăzeci de kilograme, numiți chirurgie logica voastră de măcelari. Încercați să faceți revoluția, revoluția voastră pe dos, încercați să schimbați modelul social, modelul uman, manevrați nava împotriva portului." Etc. etc. etc. Carlos asta aștepta. Asta și o cerere de răscumpărare. Sau o listă de pretenții: „Vreau să mi se acorde din nou indemnizația de naștere, vreau să se reintroducă linia 722, vreau să fiu reînscrisă în tabel, vreau să am acces la serviciile de sănătate, vreau să mi se dea medicația, vreau vreau vreau…"

Multe mai vor oamenii ăștia, o totală lipsă de realism. Când o să-și dea seama că omenirea a ajuns la sfârșit? Carlos era obișnuit cu istericalele și fandoselile astea, i se mai întâmplase, persoane care se baricadau în apartamente refuzând să dea drumul agenților fricii, și pe urmă aveau loc negocieri și promisiuni, și, după mai multe ore, nefericiții cedau oboselii și promisiunilor și se predau, și lucrurile erau rezolvate discret. Și mai existau și protestele de stradă, dar cu astea ne descurcam toți bine. Se explică în biblia serviciilor: o forță mică bine organizată și solidară și cu obiective clare poate învinge fără greutate o forță mult mai mare, mai ales dacă aceasta e ușor de dispersat și reușește doar niște simulacre de unitate în timpul celor câteva ore cât durează primele manifestații. Regula numărul unu a guvernării: a divide e întotdeauna mai ușor decât a uni. Demoralizarea e totdeauna un pariu mai sigur decât moralizarea. Oamenii, la fel ca toate celelalte materiale, se uzează repede.

Problema e că femeia nu spune nici unul dintre lucrurile astea. Femeia nu protestează, nu mârâie, nu se exaltă. Pare calmă. Calmul e periculos. Calmul inspiră frică.

Semiinconștient, gemând, Carlos reușește să evite adăugarea unei noi torturi la tortură: dacă ar fi plecat cu cinci minute mai înainte, ar fi scăpat?

Niciodată nu se știe. Niciodată nu se știe ce s-ar fi întâmplat dacă. Dacă dacă dacă dacă dacă dacă. Dacă, în loc să o iau pe după colțul ăsta, aș fi luat-o pe după celălalt. Dacă dacă dacă dacă dacă. Dacă mi-aș fi pus centura, dacă aș fi așteptat la semnal, dacă aș fi văzut semnalul. Dacă dacă dacă dacă. Dacă aș fi văzut semnalul. Semnalul zeilor. Zeii (stă scris) trimit totdeauna un semnal, noi suntem miopi distrați aroganți ignoranți, nu știm să citim, nu știm să auzim, nu știm să vedem. Nici măcar să ne temem cum trebuie nu știm, *porca miseria*.

Sst. Încetează cu gemetele. Îmi trezești băiețelul.

Femeia a spus asta? Dar ce băiețel? Acolo nu e nici un băiețel. Doar Sousa, lângă el, culcat pe burtă, cu o aureolă de rău augur (o melasă întunecată) în jurul capului. Iar în baie… În baie, unul sau două corpuri, sau bucăți de corpuri, într-o poziție cam nefirească. Ici un picior, colo niște ochi care încă par vii, dar Carlos știe că nu sunt vii – nu pot – pentru că nu mai sunt pe fața nimănui. Dar femeia insistă:

Chiar lângă dumneavoastră. Uitați-vă ce frumușel este băiețelul meu. Spuneți dacă nu-i o minune.

Iar Carlos se uită, încearcă să se uite iar: dar lângă el nu e nimic. A, ba da, o marionetă, dar nici măcar un bebeluș dintre cei care par adevărați, la scară unu la unu. Această marionetă, sau păpușă e murdară toată, cu o sfâșietură roșie (ruj?) de la un obraz la celălalt. *Asta* numește femeia fiul ei?

Femeia e nebună. Doar asta. Doar asta.

— Eu… Am nevastă și copii, minte Carlos. Îmi făceam doar meseria…

Dacă ar avea curaj, s-ar ruga pentru moarte, nu pentru viață. O moarte rapidă. Poate că tocmai asta face, dat fiind că moartea e cinică și mașteră, și doar când crede că nu vrem să o sărutăm ne ajută.

Pentru că bunul vorbitor Carlos, umil funcționar al eșalonului D din serviciul de instalare a fricii, deși nu înțelege, înțelege. La urma urmei, chiar el i-a vorbit femeii de bandele de asasini nihiliști care măcelăresc oamenii chiar la ei acasă, spre a-i jefui de aur sau doar dintr-un neoapetit bolnăvicios pentru dansurile cruzimii. În vremuri ca astea, al căror model social este India – și nu India înțelepților, mai curând India inegalităților fără sfârșit, a contrastelor brutale inacceptabile-acceptabile. „Țara înregistrează suficientă creștere, există mult antreprenoriat.“ *Tu ai cerut timpuri neomedievale?* Păi atunci nu te mai plânge. În timpuri neomedievale revin sectele, cele o mie și una de nebunii, nobilii măcelari, călugării luptători, cultul sângelui, înnebuniții de rațiune, dansatorii sângelui. Sfârșitul lumii devine spectacol cotidian cu reprezentații continue de la matineu până noaptea.

Fața femeii trece, într-o succesiune de fotograme, imagini încremenite, dar câte 24 pe secundă, prin creierul speriat al lui Carlos. Ce semnale a interpretat greșit? Prin ce indicii îi arăta fața ei că ar fi o nebună homicidă? Ce s-a întâmplat de fapt? Să fi fost el atât de cufundat în discurs, în automatismul vânzării produsului, încât a uitat să vadă dacă nu cumva era ceva straniu?

Băieți, băieți. Băieți proști.

Carlos își dă seama, ca și cum ar auzi-o pentru prima oară, cât de blândă și frumoasă e vocea femeii, așa cum este întotdeauna vocea monștrilor.

Am încercat, am avut răbdare, chiar eram dispusă să vă las să plecați. Voiam doar să-mi lăsați în pace băiețelul. Ceream prea mult?

Carlos ascultă. Sau își imaginează că ascultă:

Acum puteți să țipați cât vreți. Nu vă îngrijorați, vecinii nu vin. V-ați făcut prea bine treaba.

Vocea femeii zâmbește și e senină, atât de senină. Chiar l-ar calma pe Carlos, dacă n-ar fi în stare de șoc. E o voce pe care ți-ai dori să o auzi povestindu-ți un basm de adormit copiii.

Oamenii vor crede că e televizorul. Sau că, da, se petrece ceva suspect, dar e mai bine să facă downsizing. *Pardon, pe niznaiul.*

Carlos nu vrea să se uite nicăieri, mai ales nu în jos, de teamă să nu-și vadă mațele învălmășite pe podea. Dar dacă durerea era doar atenuată de șoc și foarte curând va deveni cu adevărat insuportabilă?

Băieți. Aproape că-mi pare rău să vă spun adio, ați fi o companie perfectă pentru băiețelul meu. Iar el are nevoie de companie. În fine, va trebui să se joace cu bucăți din voi, dar oricum asta ar însemna că se joacă tot cu voi, nu-i așa? Și știți cum sunt copiii, mai devreme sau mai târziu strică tot.

Nu, Carlos nu știe dacă vorbește femeia sau își imaginează el toate astea. Imaginație de muribund văzând cum îi trece viața prin fața ochilor sau, mai bine spus, văzând cum îi trece viața prin spate. Imaginația lui caută o explicație logică: femeia a suferit o traumă teribilă și de aceea a devenit așa. Dar pe el ce traumă l-a făcut să devină așa? Nici una, a fost vorba doar de o oportunitate profesională. Atunci cu femeia poate că s-a petrecut același lucru: a devenit psihopată homicidă canibală pentru că i s-a ivit o oportunitate profesională.

Unde rămăseserăm? A, da. Să presupunem (doar să presupunem) că ați murit și sunteți acum în infern. Iar infernul e asta: zi de zi, fără amintire, să repetați aceiași pași până va fi prea târziu, până veți înțelege (prea târziu, ca în poveștile de groază care se respectă) greșeala fatală de a fi venit să prestați serviciul pentru cineva care face același serviciu ca voi. Bouvard & Pécuchet, vă spune ceva chestia asta? Ar cam trebui. Am fost profesoară de liceu și cunosc chestiile astea. Carlos & Ega[1]*, nici asta nu vă spune nimic? Dar Vladimir & Estragon? Păcat, pentru că ăștia sunt fix*

---

1 Personaje din romanul *Os Maias* (*Familia Maia*) de Eça de Queiroz. (N. tr.)

mutrele voastre. Și Stan & Bran, și Dupond & Dupont[1]*, și Mr. Solo & Illya*[2]*, și Goldfinger & Oddjob*[3]*? Voi repetați pașii tuturor perechilor de triști amuzanți din lume. Voi sunteți monștrii din colecțiile de cromolitografii, vânzătorii care cred că îți bagă pe gât produsul, dar, de fapt, ca și traficanții, sfârșesc prin a-l consuma chiar ei. Felicitări, fiți bineveniți în lumea clienților satisfăcuți – atât ați tot purtat produsul prin lumea largă, până când v-a intrat și vouă sub piele. Bieți triști amuzanți.*

— D-dar…

Femeia mișcă doar un deget și cuvintele încremenesc, prizoniere în gâtlejul bunului vorbitor. El se sufocă, rămâne suspendat în aer, fără să mai poată respira. Femeia își încruntă sprânceana și, gata, câteva cuvinte îi ies din gâtlej, doar că rămân congelate (literele răzlețe), plutind în fața buzelor ca în interiorul unor baloane de săpun. Litere separate, litere care nu formează un cuvânt, decât dacă avem pasiunea anagramelor. ACIRF. IRCAF. ACRIF. FIRAC. CARIF. RACIF. AFRIC. FRICA. FRICA. FRICA.

Sousa e cel șiret, dar a murit. Nu, pleoapele îi tremură încă. Dar a înțeles mai bine, înaintea colegului. Suntem terminați. Sunt terminați. Nici vorbă de lumea cealaltă, totul e pe lumea asta. Poate că erau terminați chiar de la început.

Da, bietul meu Sousa. Da. Sunt nebună. Țicnită, complet trăsnită, smintită, zăludă, sonată. Și totul din cauza colegilor voștri. Ați sosit prea târziu, ca de obicei. Frica e deja instalată.

---

1 Personaje identice din benzile desenate *Aventurile lui Tintin*, de Hergé. (N. tr.)

2 Personaje din serialul american de spionaj *The Man from U.N.C.L.E.* (N. tr.)

3 Personaje din pelicula *Goldfinger*, din seria de filme cu James Bond. (N. tr.)

Vocea femeii surâde. Carlos încă mai are timp să-și pună, cu tristețe, o întrebare filozofică de trei parale: cum dracu' observă cineva când o voce surâde? Până și la telefon se poate vedea. Oamenii de știință n-au explicat asta niciodată. Ori nu s-au interesat niciodată de asta. De sunetul surâsului.

Nu-i nimic personal, băieți. E adevărat că una dintre regulile jocului este eliminarea concurenței. Dar chiar îmi plăcea de voi. Am învățat o mulțime de lucruri. Într-adevăr, cine nu știe dă lecții. Nu-i așa, Morfeu?

Carlos aproape că zâmbește. Numele puștiului e Morfeu. O fi existat vreodată? Să fie fantoma unui fiu adevărat a cărui moarte a făcut-o pe femeie să înnebunească – sau doar embrionul fiului mult dorit, dar niciodată avut? Sau un copil străin de a cărui moarte a fost, fără să vrea, responsabilă (călcat de o mașină, de exemplu) și care i-a luat mințile? N-are importanță. Carlos poate muri în pace. Nu știe absolut nimic, dar știe că pe puști (imaginar, dar nu e acum momentul să fim tipicari) îl cheamă Morfeu.

Vrei să te joci cu mine? De-a v-ați ascunselea? Tu ești căpcăunul, iar eu trebuie să fug de tine, altfel mă mănânci?

Nota autorului

*Intenția inițială era ca acest text să nu aibă nici un singur cuvânt de-al meu. Am ajuns între timp, ca Pierre Menard, la concluzia că asta ar fi, în același timp, prea ușor și prea anevoios. Am păstrat totuși câteva firișoare străine, care fac deja parte din legendă (cine vrea sănătate să plătească, ce dracu', suntem toți în aceeași barcă, trebuie să fim unii pentru ceilalți etc.). La pagina 127 reproduc o parte dintr-un articol al poetului Vasco Graça Moura (*Diário de Notícias, *22/5/12) și la 149 un e-mail real care mi-a intrat în căsuța poștală. La 120, nu am rezistat să nu transmit un salut pentru „Autostrada din Sud" lui Cortázar, iar la 115 zeilor lui Lovecraft. Paharul (p. 130) îi aparține, știm cu toții, lui Chico Buarque. Și mai sunt și altele, pe care nu le mai indic. Anecdota cu bogatul și săracul (p. 117) mi-a fost povestită de editorul acestei cărți, Carlos da Veiga Ferreira. Leonor Areal, Isabel Costa Marques și Patrícia Reis au avut amabilitatea să citească manuscrisul și, mulțumită observațiilor lor, suspectez că cele mai bune pasaje ale cărții au fost eliminate sau rescrise. A, da, îi mulțumesc și înțeleptului chinez care m-a binecuvântat cu simpaticul blestem „Să trăiești într-o epocă interesantă". E adevărat, trăiesc. Trăim cu toții, nu?*

Cuprins

I. Vizitatorii 5
II. Instalarea 23
III. Demonstrația 65
IV. Corolar 153